

Pojdimo v Maribor na praznik naše svobode

Slovincem, Jugoslovanom!

Pred dvajsetimi leti je klic po svobodi prišel v sleherno slovensko vas. Vzkliko je seme izkrvavelega naroda v deželah majniške deklaracije.

Pred vsem svetom smo v zadnjih dvajsetih letih dokazali, da znamo živeti sami iz sebe, biti tvorci samobitnega življenja in kovači svoje sreče in usode. Na vseh poljih smo orali ledino, v brazde smo vrgli kleno, zdravo zrno, ki je vrglo bogato žetev dvajsetih svobodnih let. Dali smo zgodovini dokaz, da znamo v svoji hiši gospodariti sami. Dvajset let življenja v narodni državi terja obračun o našem delu.

Sredi dela smo. Narodi živijo iz davnine v večnost. Svobodna država in narodna samostojnost sta nam prva in največja skrb in zgodovinska naloga. Vse naše misli in delo posvečamo tej nalogi. Polni vere gledamo oprti na lastno državo v svojo bodočnost. To je ob dvajsetletnici Jugoslavije naša javna izpoved, katero bomo povedali v obmejnem Mariboru.

Maribor je bil vsa desetletja ognjišče domače narodne kulture. Maribor je vodil narodno-obrambne boje in je pod vodstvom generala Maistra postavil pred dvajsetimi leti Jugoslaviji državne mejnike na severu. Maribor hoče rasti v svobodi in z njo čuvati državno mejo.

Maribor bo na veliki kulturni razstavi od 6. do 15. avgusta 1938 pokazal svoj narodni razvoj v zadnjih dvajsetih letih in v nedeljo pred Velike maše dnevom, dne 14. avgusta 1938, na velikem narodnem taboru ponovil prisego, dano na taborih pred sedemdesetimi in izpolnjeno pred dvajsetimi leti.

Trdna meja — varna domovina!

Obmejni Maribor vabi!

Slovinci, Jugoslovani, pridite!

Maribor, dne 21. maja 1938.

Dr. Juvan Alojz s. r.,

predsednik mestne občine Maribor in
predsednik Odbora za proslavo 20 let-
nice Jugoslavije v Mariboru.

Spored za narodni tabor:

dne 13. in 14. avgusta 1938

V soboto, dne 13. avgusta

Popoldne prihod udeležencev z vlaki, odkazovanje prenočišč in drugo.

Od 19 do 20 zbiranje za baklado po mestu na določenih zbirališčih v Trubarjevi, Korošcevi, gornji Strossmajerjevi, Kamniški in Vilharjevi ulici.

Ob 20 baklada po mestu, ki gre po sledečih cestah in ulicah: Korošcevi, Maistrovi, Zrinjskega trgu, Kolodvorski, Aleksandrovi, Trgu svobode, Slovenski in Gosposki na Glavni trg.

Ob 21 stik na Glavnem trgu, nagovor mestnega župana, državna himna, razhod.

Posamezne organizacije oskrbijo bakle za baklado svojim članom same. Bakle se bodo dobile po 1 din že v predprodaji in tudi na zbirališčih.

V nedeljo, dne 14. avgusta

Ob 5 budnica po mestu (pet godb po posebnem razporedu).

Do 8 prihod taborjanov z rednimi in dopolnilnimi vlaki, peš, na kolesih, na vozovih, avtomobilih, avtobusih itd.

Od 7.30 do 8.30 zbiranje in urejevanje organiziranih skupin na zbirališčih v Tomšičevem drevoredu, Aškerčevi ulici, Maistrovi ulici, Razlagovi ulici, Ciril-Metodovi ulici, Prešernovi, Cankarjevi ulici, Zrinjskega trgu po posebnem razporedu.

Ob 8.45 pohod po mestu (v spreved pridejo samo organizirane skupine, drugi udeleženci se razdelijo po mestu, oziroma odidejo že v vojašnico kralja Petra I.). Spreved gre po sledečih cestah in ulicah: Aleksandrovi, Trgu svobode, Grajskem trgu, Slovenski, Gosposki, Glavnem trgu, po državnem mostu, Kralja Petra trgu, Dvořakovi in Frankopanovi v vojašnico kralja Petra I. (Ulice, po katerih pojde spreved, bodo posebej okrašene, hišni posestniki v teh ulicah bodo svoje hiše posebej okrasili.)

Ob 10.15 mimohod pri častni tribuni, oziroma pred odličniki.

Ob 10.45 tiha sv. maša v vojašnici kralja Petra I., ki jo bo daroval prevz. knezoškof dr. Ivan Jožef Tomažič; med sv. mašo evangelij in kratek cerkveni nagovor. Pri sv. maši ljudsko petje cerkvenih pesmi: »Kraljevo znamenje križ stoji«, »Lepa si, lepá si, roža Marija«, »Pridi molit, o kristjan«, »Angel Gospodov«.

Ob 11.15 zahvalna pesem.

Ob 11.30 tabor na istem prostoru. Tabor bo vodil mestni župan dr. Juvan Alojzij. Ipavčeva pevska župa poje Jenkovo »Molitev«, »Slavnostno pesem« in na koncu govorov »Hej Slovani«.

Ob 12.30 razhod tabora, potem kosilo v mestu in na taborskem prostoru.

Ob 15 nastop godb v vojašnici kralja Petra I.

Ob 16 nastop pevskih zborov.

Ob 17 prikazovanje narodnih običajev in iger na taborskem prostoru.

Ob 18 srečolov.

Ob 19 velik ognjemet in žaromet ter ljudska veselica.

Ob 24 konec.

Odhod taborjanov z vlaki in drugimi prevoznimi sredstvi od 18 naprej.

Za tabor v Mariboru je dovoljena četrtinska vožnja. Vsak udeleženec bo imel le s taborskim znakom in taborsko knjižico pravico do četrtinske vožnje in do vstopa k vsem taborskim prireditvam. Znak in knjižica stane 2 din.

»Gasilec« je za gasilce pisan, da se iz njega učijo. Naročite »Gasilca« za svoj strokovni pouk!

Službene vesti

Vesti starešinstva Gasilske zveze

Invalidska gospodarska zadruga kraljevine Jugoslavije v Beogradu, kneza Pavla ulica 6, je zaprosila zvezo, da priporoči svojim ustanovam njeno knjigo »Naša vojska«. — Na svoji seji dne 1. junija je zvezino starešinstvo razpravljalo o tej prošnji in sklenilo, da se knjiga »Naša vojska« kot nacionalno delo priporoči vsem gasilskim organizacijam. Knjiga je tiskana samo v cirilici in stane 10 din.

Sanatorij za branilce Beograda. Ministrstvo za telesno vzgojo je priporočilo gasilski zvezi s svojim pismom od 19. maja 1938, št. 1454, prošnjo kluba invalidnih častnikov in bojevnikov, ki so zboleli in bili ranjeni pri obrambi Beograda, da se jim pomaga s prispevki za zidanje lastnega sanatorija. Uprava kluba bo zbirala denarna sredstva neposredno ter bo za prispevke dajala posebne diplome, onim pa, ki bodo prispevali večje zneske in bi za zidanje sanatorija dobili posebne zasluge, bo po odobritvi pisarne kraljevih redov podelila zlato, oziroma srebrno medaljo ali zahvalni križec. — Zvezino starešinstvo je na svoji seji dne 1. junija o zadevi razpravljalo in priporoča, da se gasilske edinice in člani zavzamejo za stvar in zberejo po možnosti čimveč prispevkov (razpis gasilske zajednice v Ljubljani od 13. junija 1938, št. 3480, ki velja kot splošna okrožnica za vse čete in župe).

Vesti starešinstva Gasilske zajednice za dravsko banovino

Traki za zvezna in zajednična odlikovanja. Večkrat so čete in člani izrazili željo, da bi radi zamenjali trake pri zvezinih in zajedničnih odlikovanjih in spominskih kolajnah. Zajednica je trake pred kratkim nabavila in jih lahko čete in člani dobijo po 4 din v zajednični pisarni.

Zamenjava kolajn za dolgoletno službovanje. Nekateri čete in župe so prosile za pojasnilo glede zamenjave kolajn za dolgoletno službovanje. Ko bo zajednica določila razliko na taksi, bo izvršila izmenjavo po predlogih.

Požar na Viču pri Ljubljani. Na zadnji seji zajedničnega starešinstva je bilo podano poročilo o velikem požaru na Viču pri Ljubljani, pri katerem so gasilci prostovoljnih gasilskih čet iz žup Ljubljana-mesto in Ljubljana-okolica zelo vestno, marljivo in požrtvovalno nastopali. Starešinstvo je poročilo vzelo pohvalno na znanje.

Gasilski kongres leta 1939. Na zadnji seji je starešinstvo razpravljalo o sporedu za gasilski kongres, ki naj bi bil prihodnje leto v Ljubljani. Sestavilo je poseben odsek, ki naj predloži v podrobnosti izdelan spored. Poleg tega je razpravljalo tudi o finančnih sredstvih za kongres. Tehnični odsek zajedničnega osrednjega odbora je razpravljal na posebni seji o tehničnih nastopih za časa kongresa in bo sestavil o teh nastopih poseben predlog.

»Vadnik« za redovne vaje je vsakemu slovenskemu gasileu nujno potreben. Kupite ga za 5 din pri gasilski zajednici v Ljubljani!

4. julija 1855. se je rodil v št. Vidu pri Stični Ivan Janežič. Pozneje je bil profesor moralne teologije na bogoslovju v Ljubljani; bil je tudi predsednik Rafaelove družbe. V Ljubljani se je živahno udeleževal v narodnem in socialnem pokretu, pisal je v »Slovenca«, »Domoljuba«, »Bogoljuba«, v »Vzajemnost« in v »Dom in svet«, kjer je priobčil tudi znani roman »Gospa s pristave«.

8. julija 1896. je umrl v Budimpešti politik Karel Klun; rojen je bil 15. oktobra 1841 v Prigorici pri Ribnici. Bogoslovje je študiral in dovršil v Ljubljani. Ko se je porodila misel, da se ustanovi »Slovenec«, se je ponudil, da ga brezplačno urejuje. Bil je spreten politik in je zastopal izrazito katoliško smer. Izvoljen je bil v kranjski deželni in v avstrijski državni zbor. Boril se je za pravice slovenstva in je izjavljal, da hoče združeno Slovenijo, a le v upravnem pogledu, in sicer postavnim potom, s pomočjo avstrijske vlade.

9. julija 1824. se je rodil v Savcih nad Veliko Nedeljo narodni buditelj Meško Jakob. Bil je župnik po raznih krajih, pravi tip narodnega duhovnika, katoliške miselnosti, a širokogruden. Njegova zlata maša 8. avg. 1897. je bila pravi narodni tabor, na katerem se je zbralo ljudstvo iz Slovenskih goric in s Ptujskega polja. Umrl je 13. aprila 1900. Povsod je skušal ljudstvo na-

Vsled raznih zunanjih in notranjih vplivov se zgodi, da prenehajo gotovi deli možganov delovati. Le tisti deli možganov, ki so za življenje neobhodno potrebni, na pr. središče za dihanje, središče za uravnavanje srčnega dela itd., torej središča, ki niso podvržena naši volji, delujejo v večji ali manjši meri tudi v nezavestnem stanju. V tem oziru je torej nezavest podobna spanju. In res vidimo pri raznih vrstah nezvesti vse odtenke spanja, od lahkega spanca do smrčanja. Pri težki nezvesti je dihanje včasih tako oslajeno, da ga sploh ne opazimo več, celo popolnoma lahko preneha. Enako se zgodi z utripom srca in žile. Tak bolnik sliči bolj mrliču kot živemu. Vendar takega lahko s primernimi ukrepi večinoma zopet priključimo k življenju. Predno torej nismo prepričani, da je kdo res mrtev, ne smemo opustiti ničesar, s čimer ga lahko obudimo. Na čem poznamo, da imamo pred seboj mrliča?

Signurni znaki smrti so: 1. Mrtvaške pege. Kri pri mrliču ne kroži več po žilah, temveč se spušča sledeč svoji lastni teži v nižje ležeče dele trupla. Vsled tega zadobijo ti deli sivo-vijoličasto barvo. Če leži mrlič na hrbtu, nastopajo te pege na hrbtu, če leži na trebuhu, vidimo pege na trebuhu. Pri obešencu jih vidimo na nogah. Mrtvaške pege se začnejo tvoriti že 2 uri po smrti. Če je dotičnik umrl radi izkrvavitve, so mrtvaške pege seveda manj izrazite. 2. Mrtvaška otrplost. Beljakovina, iz katere sestojijo v glavnem mišice, se nekaj časa po smrti strdi. Vsled tega postanejo mišice trde in se nekoliko skrijejo. To stanje imenujemo mrtvaško otrplost. Ta otrplost nastopa najprej v čeljustnih mišicah in se spušča počasi po telesu navzdol. V istem vrstnem redu zopet popušča, ker začne strjena beljakovina gniti. Otrplost začne v čeljustih po 2 urah in traja po 24 ur, včasih dalje časa, včasih manj. Pri zelo oslajenih ljudeh je komaj naznačena. Če gibljemo kak ud od časa, ko je nastopila smrt, skozi več ur, na pr. pri umetnem dihanju, se v tem udu radi stalnega gibanja otrplost ne bo mogla razviti.

3. Izpremembe na očesu. Zenica je pri mrliču široko odprta, roženica izgubi svoj sijaj, oči postajajo kalne. Vendar se to dogaja pri vsaki

globlji nezvesti, ni torej siguren znak smrti. Če pritismo s prstom na sprednji konec očesa, tik ob robu roženice, opazimo, da se okrogla zenica izobliči. Dokler človek živi, bo zenica skočila takoj zopet v prvotno okroglo obliko, čim pritisk popusti, ker je prožna. Po smrti izgubi šarenica, ki tvori zenico, svojo prožnost ter ostane v isti raztegnjeni obliki, v katero jo je spravil pritisk našega prsta. To je siguren znak smrti.

Mrlič je hladen. To pa še ne pomeni, da je mrtev. Če potegnemo potapljajočega se iz vode, je on tudi hladen, čeprav še ni mrtev. Da ne diha in mu srce ne utripa, še ne pove, da je v resnici mrtev. Dokler torej ne moremo dokazati sigurnih znakov smrti, ne smemo izgubiti upanja na rešitev, razen seveda, če je iz zunanjih vzrokov jasno, da je nastopila smrt. (Če komu odtrga glavo ali podobno.) Vse to seveda velja samo za slučaje nagle smrti, kadar smo v dvomu, če gre za smrt ali le za nezvest.

Pretres možganov

Do pretresa možganov pride, če zadobi kdo po lobanji udarec s primerno močjo, bodisi pri padcu ali kakorkoli. Tedaj obleži nezavesten. V obraz je bleđ, diha površno, žila utriplje počasi, navadno bruha ali pa se mu vsaj vzdiguje. Če je bil udarec lažji, se iz nezvesti kmalu prebudi, ostane glavobol in bruhanje. Če je bil udarec hujši, je lahko več dni nezavesten, lahko pa nezvest preide neposredno v smrt. Prva pomoč do prihoda zdravnika: Odpnemo ovratnik in pas, kratkomalo vse, kar tišči bolnika in ga ovira pri dihanju. Če bruha, mu obrnemo glavo v stran, da mu izbruhanje ne bi teklo nazaj v sapnik, kjer ga lahko zaduši ali pa povzroči težko pljučnico in gnitje pljuč. Nezavestnemu ne smemo vlivati nikakih pijač v usta, naj bodo še tako krepčilna, ker vendar ne more požirati in se mu samo zaleteti! Ko neha bruhati, mu izbrišemo žrelo z robcem kolikor moremo globoko. Položimo ga udobno z malo vzvišenim vzglavjem, skrbimo za svež zrak, na glavo damo hladne obkladke. Zdravnika pokličemo čim hitreje, ker je lahko ranjen važen del možganov. Pri prekladanju bolnika ravnajmo zelo oprežno in rahlo, ker navadno ne moremo takoj presoditi, če ni zlomljena kaka kost ali celo kako vretence na vratu, kjer bi imelo nerodno in surovo ravnanje lahko usodne posledice.

rodno prebuditi in ga dvigniti v prosveti in gospodarstvu. Leta 1870. je osnoval v Sl. goricah Politično in narodno-gospodarsko društvo. Bil je dopisnik »Slovenskega gospodarja«, kjer je priobčil tudi več daljših sestavkov.

10. julija 1860. je bil rojen v Postojni Viktor Bežek, šolnik, jezikoslovec, urednik in kritik. Bil je profesor v raznih mestih in se je poleg svojega poklica živahno udeleževal tudi v javnem življenju. Mnogo je pisal o jezikovnih vprašanjih, iz kulturne zgodovine, v literarni kritiki itd.

13. julija 1848. je umrl v Ljubljani mecen in politik Blaž Crobath. Rojen je bil 4. febr. 1797. v Železnikih. Od l. 1833. dalje je bil v Ljubljani samostojen odvetnik in je njegova hiša postala zbirališče družbe, v katero so med drugimi zahajali tudi Cop, Kastelic in Prešeren; Prešeren je delal v njegovi pisarni.

14. julija 1795. je umrl v Ljubljani Anton Tomaž Linhart, zgodovinar in dramatik; rojen je bil 11. dec. 1756. v Radovljici. Bil je izredno agilen tako kot uradnik kakor tudi kot znanstvenik. Cutil je predvsem kranjsko domačinsko dolžnost, da skrbi za slavo svoje domovine in da izpričuje njeno nemško kulturno vez s širokim svetom. Iz te tuje miselnosti ga je potegnil šele Zois. Spisal je prvo kritično zgodovino Kranjske in Slovencev. Mnogo se je trudil tudi za slovensko gledališče. Znani sta njegovi veseloigri »Županova Micka« ter »Veseli dan ali Matiček se ženik«.

15. julija 1799. se je rodil v Trzinu pisatelj Ignac Holzapfel. Bil je po raznih krajih Slovence kaplan, nato župnik v Črnomlju in slednjič dekan v Ribnici. Pisal je pesmi, pa le bolj za kratek čas. Bil je med sotrudniki 1. zvezka »Čebelice« in je napisal molitvenik »Venec nedolžnosti«. Prešeren je na njega napisal opravičen sršen »Lesničniku«. Za ljubljansko gluhošolnico je v oporoki zapustil 50.000 goldinarjev, kar je za tiste čase ogromna vsota.

19. julija 1876. je umrla slikarica Henrika Langus; rojena je bila v Ljubljani 15. julija 1836. Matej Langus ji je bil stric in je tudi zanjo skrbel. Mnogo je študirala. Potem je doma v Ljubljani pridno delala. Njene slike so dobro risane in lepe po barvah, vendar jim manjka pravega življenja.

23. julija 1921. je umrl v Preski Marinko Josip, gimn. profesor verouka; rojen je bil 1. marca 1848. Kot gojenec Alojzijevejšča je pisal v »Domače vaje«; bil je med soustanovitelji »Dolenjskih novic« in jih je nekaj časa tudi urejeval. Mnogo je potoval in o tem pisal v »Domu in svetu« itd.

24. julija 1842. se je rodil na Skarčevini časnikar in ljudski pisatelj Jakob Alešovec; umrl je 1. 1901. v ljubljanski hiralnici. V gimnaziji je pisal še v nemščini, slovenski svet mu je odprl predvsem Vilhar. Njegove slovenske povesti in humoreske so sledile: »Vrtomirov prstan ali zmaj v Bistriški dolini«, »Jama nad Dobrušo«, »Ne v Ameriko«, posebno pa: »Kako

Možganska kap

Pri starejših ljudeh izgubijo žile odvodnice svojo prožnost in postanejo trde in krhke. Ne morejo se več prilagoditi povišanju krvnega tlaka s tem, da se razširijo. Kadar se krvni tlak močno zviša (na pr.: pri napornem delu, velikem razburjenju itd.) se zgodi, da poči taka žila v možganih. Iz ranjene žile vre kri z veliko silo ter stisne možgane v okolici. Pritisnjeni deli možganov takoj nehajo delovati. Posledica tega je, da izgubi bolnik zavest. Če se to zgodi polagoma, se bolnik še lahko vsede ali vleže. Če je krvavitev obilnejša, se bolnik v trenutku zgrudi nezavesten. Obraz mu je rdeč, diha močno, kot bi smrčal, usta so potegnjena v eno stran, druga stran lica se pa s sapo napihuje. Žile na vratu so nabrekle ter bijejo močno. Bilo (puls) je močno in trdo. Polovica telesa je negibna. Če dvignemo ohromelo nogo ali roko ter jo zopet izpustimo, pade kot mrtva. Če se je razlila kri v desni strani možganov, je hroma leva polovica telesa in narobe. Dar govora ima svoje središče v levi polovici možganov. Kogar zadene kap v levo stran možganov, ta ostane nem še dolgo časa potem, ko se je zavedel. Kogar pa udari v desno stran možganov, ta bo lahko takoj govoril, ko ga mine prva nezavest. Takojšnja smrt vsled možganske kapi ali možganskega mrtvouda je redka. Navadno se zbudijo bolniki po krajši ali daljši nezvesti. Le kadar je bila krvavitev prevelika, tedaj sledi smrt po kratkotrajni nezvesti.

Prva pomoč: Odpnemo vse dele obleke, ki bi stiskali vrat in s tem ovirali odtok krvi iz glave. Bolnika položimo tako, da je vzglavje zvišano. Če bi ga pustili ležati popolnoma ravno, bi kri le še bolj silila v glavo ter tam še povečala razdejanje. Na glavo damo mrzle obkladke, katere pogosto menjamo. Tako čakamo do zdravniškega prihoda. Ta bo odredil vse drugo, kar bo potrebno.

Omedlevica

Tudi kadar dobijo možgani premalo krvi, izgubimo zavest. To se zgodi predvsem takim, ki morajo dolgo časa lačni stati, nadalje slabokrvnim in takim, ki so vsled kake bolezni oslabiljeni. Ljudje nežnih živcev omedlijo, kadar vidijo kri ali že samo zavohajo duha po bolnici. Tudi od veselja ali strahu omedlijo.

Taki so v obrazu blede in zeleni, dihanje jim je površno, včasih komaj zaznatno. Čelo je rosno.

Žilo jedva otipamo. Prva pomoč: Poskrbeti moramo predvsem, da pride zopet dovolj krvi v glavo. Čim se to zgodi, se bolnik kmalu zopet zave. Položimo ga tako, da leži glava najnižje. Če imamo pri rokah klop, jo podložimo na enem koncu tako, da leži bolnik poševno, z glavo navzdol. Če omedli sedeč na stolu, nagnemo stol nazaj skoraj do vodoravne lege. Če leži omedleli na tleh, mu dvignemo noge, da teče kri iz njih v glavo. Tudi omedlelemu moramo odpeti vse, kar bi mu stiskalo vrat. Ko se zave, dobi malo žganja ali Hofmanovih kapljic. Umetno dihanje ni na mestu, ker omedleli itak diha sam, čeprav slabotno. O tem se lahko prepričamo s tem, da mu damo pred usta žepno zrcalo ali kak drug bleščeč predmet. Če bolnik diha, se bo predmet orosil.

Vročinska kap

V telesu se neprenehoma ustvarja toplota. Vendar si zna telo na razne načine ohraniti vedno stalno enako toploto, najsi bo v okolici mrzlo ali vroče. Če je zunaj vroče, začnejo žleze znojnice, ki so razpredeljene po vsej površini telesa, takoj izločati znoj. Enako, kadar se v telesu samem producira preveč toplote. Znoj začne izhlapevati in s tem hladi telo. Izhlapeva pa le tedaj, če je zrak v okolici suh in lahko sprejme znojno, oz. vodno paro vase. Kadar pa je zrak vlažen in nasičen z vodno paro, tedaj ne more več sprejeti znojne pare, znoj ne izhlapeva, telo se ne more ohladiti, notranja vročina se kopiči. Zato prenašamo suho vročino veliko lažje in v mnogo večji meri kot vlažno, soparno.

Take okoliščine nastopajo za človeka v soparnih poletnih dneh, posebno kadar je oblačno. Če človek takrat miruje, se mu vsled vročine ne more zgoditi bogve kaj hudega, ker telo v mirovanju proizvaja le malo vročine. Če pa opravlja v soparni vročini kako delo ali se kakorkoli giblje, se stopnjuje iz prej navedenih razlogov vročina v telesu vedno bolj in nastopi vročinska kap. Kadar korakajo ljudje v obliki strnjene čete, se vsak med posamezniki giblje kaj malo, četudi v okolici ni soparno. Korakajoča četa nosi soparo, ki se tvori v vročini vsled močnega potenja posameznikov, seboj ter je vanj takorekoč zavita kot v oblak.

Najprej občuti bolnik onemoglost, veliko žejo, moti se mu. Žila bije hitro, obraz je rdeč, koža je močno potna, jezik suh. V ušesih šumi, sliši

sem se jaz likal«, povest slovenskega trpina v poduk in zabavo. Zanimive so njegove ljubljanske slike. Zelo priljubljen je bil njegov humoristično - satirični list »Brencelj v lažnivi obleki«, pozneje pa »Novi Brencelj v zbadljiv in šaljivi obleki«.

25. julija 1850. se je rodil v Šmartnem pri Cerklah na Gorenjskem Bedenek Jakob; pozneje je bil tiskarski korektor v Ljubljani in tudi sourednik »Slovenca«. Dal nam je zgodovinsko povest »Od pluga do kroge«, kjer opisuje življenje našega učenjaka Vege; od njega imamo tudi prevod »Revčka Andrejčka«. Umril je l. 1916. na Dunaju.

27. julija 1865. se je rodil v Novem mestu p. Angelus Mlejnik, bogoslovec in čebelar; umrl je 27. okt. 1931. v Ljubljani. Bil je gvardijan v Kamniku in dvakrat provincial. Izdal je molitvenik »Popotni tovariš«, pisal je v »Rimskega katolika«, v »Cvetje z vrto sv. Frančiška« in v »Slovenskega čebelarja«.

28. julija 1897. se umrl v Ljubljani Kersnik Janko, slovenski pisatelj; rojen je bil 4. sept. 1852. na Brdu pri Lukovici.

30. julija 1838. se je rodil na Moti pri Ljutomeru poznejši goriški nadškof in kardinal Jakob Missia. Od l. 1884. do l. 1897. je bil knezoškof v Ljubljani.

31. julija 1908. je umrl v Trstu geograf in zgodovinar Janez Jesenko; rojen je bil 7. okt. 1838. v Poljanah na Gorenjskem. Bil je profesor v Gorici in v Trstu. Izdal je več slovenskih zgodovinskih in zemljepisnih učnih knjig.

Prevedel je Goldsmithov roman »Župnik Wakefieldski«. Svoje premoženje je zapustil za dijaške ustanove in za krajevne dobrodelne namene. (Iz 7. štev. »Naše moči«.)

Popravljamo. V zadnji, 6. številki »Gasilca« smo na str. 163 pod »Samopomoč« (na robu v 2. odstavku) objavili, da je bilo pri »Samopomoči« izplačanih do zdaj 1 milijon 29.651 dinarjev. — Pravilna številka o izplačanih posmrtnicah je 1.295.651 din, kar so čitalci med tem že sami mogli ugotoviti.

Prvi zdravnik, ki je spoznal zdravilno moč elektrike, je bil Rimljan Skribonij, ki je l. 48. pred našim štetjem zapisoval bolnikom z revmatizmom ali kroničnim glavobolom — električne skate. Te ribe, ki jim je električne sile spoznal že tedaj, so si pacienti polagali na telo. Seveda pa je elektrika kot takšna iz električnega kolovrata dobila uporabo v medicini šele l. 1744.

Prvo javno bolnišnico v Evropi je imela Irska. Leta 30 po našem štetju je kneginja Maha dala zgraditi »bolnišnico za vse, ne glede na rod in spol«. Takšne ustanove so bile dotlej popolnoma neznane.

Prvo zanesljivo sporočilo o vložitvi umetnega očesa v očesno duplino živega človeka izvira iz l. 1561. Sestavljal ga je slovit francoski kirurg Ambroise Pare. V njem pripoveduje, kako je izdelal umetno oko iz emajliranega zlata v naravnih barvah.

Prvo krvno transfuzijo je izvedel 15. junija 1667. francoski zdravnik Jean Denis. Ta opera-

slabo. Hoja postane nesigurna, opotekajoča. V takem stanju se da vročinska kap še preprečiti. Dotičnik neha delati ali pa izstopi iz čete. Obleko si zrahlja, posebno okoli vratu, popije nekaj vode, leže v senco, si namaka čelo z mrzlo vodo, na vsak način mora počivati, sicer pride do vročinskega udara. Takrat se zgrudi naenkrat nezavesten. Obraz je temnordeč, žile so nabrekli, oči so široko odprte, dihanje je površno, koža je zelo vroča in suha, žila bije izredno hitro.

Takega poberemo brž ter ga odnesemo na hladno mesto. Tam ga položimo tako, da sta glava in gornja polovica telesa v zvišenem položaju. Odpnemo hitro vse gumbе in sploh vso obleko, ki bi ga tiščala ali zadrževala vročino, mahamo nad njim s suknjiči ali podobnim, da ga malo ohladimo, polivamo ga z mrzlo vodo po glavi in po prsih. Ko pride k sebi, mu damo piti hladne vode ali pijače v veliki množini. Če postane dihanje le preveč površno ali celo zastaja, moramo takoj začeti z umetnim dihanjem ter čimprej pokličemo zdravnika. Dokler je nezavesten, nikahih tekočin v usta!

Če v takem stanju ne pomagamo prav hitro, nastopijo po vsem telesu krči. Obraz postane plav, delovanje srca počasi ponehuje, na usta pridejo krvave pene. V kratkem nastopi smrt.

Sončarica

Sončarice se razlikuje bistveno od vročinske kapi. Pri slednji delujeta vročina in sopara. Sončarica pa nastopi vsled učinka sončnih žarkov na glavo ter s tem na možgane. Pri tem lahko nastanejo na koži opekline celo z mehurji. Če hodi kdo razoglav po močnem soncu, začne čez nekaj časa boleti glava. Če se tedaj še ne umakne v senco ali pa pokrije glavo, se zgrudi trenutno nezavesten, vse telo je v krčih, obraz je temnordeč, skratka, podobno kot pri vročinski kapi. Prva pomoč je tudi ista. Če so nastali na koži vsled vpliva sončnih žarkov mehurji, ravnamo z njimi kot z navadno opeklino. Pri nas je sončarica razmeroma redek pojav.

Božjast

Za božjastjo bolujejo večinoma mladi ljudje. Bolezen se javlja v krčevitih napadih, ki se ponavljajo od časa do časa, pri enem bolj pogosto, recimo vsak teden, pri drugem redkeje. Pred napadom čutijo božjastniki navadno že, da se napad bliža. Vidijo čudne prikazni, luč, čutijo hladen ve-

ter itd. Par trenutkov nato začne napad. Z glasnim krikom se zgrudijo bliskovito na tla. Celo telo je v enem samem dolgotrajnem krču, ki ga ne pusti niti dihati. Obraz postane temnordeč in plav, oči so široko odprte, zenica je široka ter se ne zoži, če posvetimo vanjo. Usta so čvrsto stisnjena, pred usti se nabira pena, ki je navadno krvava, ker se božjastnik v napadu rad ugrizne v jezik. Tak krč traja eno ali več minut. Nato sledijo kratki, nagli krči, ki stresajo telo, božjastnik začne udarjati okoli sebe, pesti so čvrsto stisnjene. V tem stanju se lahko močno rani, ker ne čuti bolečin. To stanje traja različno dolgo, pri nekaterih le par minut, druge meče čez pol ure. Nato se počasi pomirijo in se za kratek hip prebude. Navadno tedaj ne spoznajo okolice ter so sploh popolnoma zmedeni. Temu sledi več ur trajajoče spanje. Šele potem so spet zdravi.

Kako naj pomagamo takemu nesrečniku v napadu? Božjastni naj ne hodi nikdar sam. Če ni nikogar blizu, njega pa prime napad, lahko pade v kak prepad, se utopi v neznatni mlaki vode itd. Predvsem je treba preprečiti, da se v svojih krčih kje ne rani. Zato pod njega podložimo slame, odejo, pod glavo mu damo blazino, suknjič ali klubuk ali kako drugo mehko reč. Da si ne bi odgrizel jezika, mu porinemo med zobe kak lesen klin, najbolje plutovinast čep. Če smo to storili, pustimo mirno, naj se napad sam izdijva. Navadno se zgodi, da primejo pomaganci v svoji nevednosti božjastnika ter skušajo zadržati roke in noge pri njihovih krčevitih gibih in mahanju. S tem božjastnemu prav nič ne pomagamo, nasprotno, krči postanejo še hujši. Isto se zgodi, če skušamo izvleči in izravnati palce iz stisnjenih pesti. S tem samo povečamo moč božjastnega napada. Napad mine najhitreje, če pustimo bolnika pri miru.

Po napadu ne ostane niti najmanjši spomin na to, kar se je zgodilo ravnokar. Pijanost, slabost, razburjenje, jeza so pogostokrat povod k napadu, pa tudi popolnoma na lepem pridejo napadi.

Nezgode vsled elektrike

Strela, ki udari v človeka, ima več učinkov. S svojo velikansko silo človeka lahko popolnoma raztrga. Takrat je seveda smrt neizogibna že vsled tega. S kako silo trešči strela v kak predmet, vidimo lahko povsod, kjer si je izbrala kako drevo. Še najmogočnejši hrast je razklan na kose. Dostikrat se zgodi, da vrže strela človeka več

cija, ki sicer ni uspela, je naletela v javnosti na hud odpor in vlada je Denisu končno prepovedala izvršiti še kaj podobnega.

Prvo želodčno operacijo so izvršili sredi 18. stoletja na nekem kaznjencu, ki so ga bili obsodili na smrt. Pacient, ki se je prostovoljno javil kirurgu, da bi se rešil vislic, je preživel ta posežek le nekoliko ur. Rabelj pa je potem od zdravnika zahteval odškodnino, ker je prišel ob zaslužek.

Prvo operacijo slepiča je izvršil švicarski kirurg Rud. Ulrich Krönlein l. 1883. Ta operacija je bila le slučajna, kajti Krönlein je hotel izvršiti prav za prav neko drugo operacijo v trebušni votlini.

Mož, ki se lahko ponaša s tem, da so ga največkrat operirali, je seveda Američan in se imenuje Henri Smythe. Po navedbah ameriških strokovnih listov so tega nesrečnega zdravnika rezali nič manj nego 148 krat.

Najbogatejši radijski zavod na svetu je radijska klinika v Stockholmu, ki se imenuje »Radiumhemmet« in ki ima za 10 gramov radia.

Prvi porod v letalu je bil l. 1931. v Kanadi.

Iz gasilske statistike za l. 1937.

Gasilska zveza je pred kratkim objavila svojo statistiko za l. 1937. Iz te statistike objavljamo najzanimivejše podatke.

Kje so organizirane župe? Samo v dravski, savski in donavski banovini. Dravska banovina ima 26 gasilskih žup,

savska jih ima 51, donavska pa 32. Drugod gasilskih žup ni, ker imajo premalo gasilskih čet, oziroma premalo gasilcev.

Vseh gasilskih čet v Jugoslaviji je 2430, od teh v Sloveniji 953, v savski banovini 946, v dunavski 383, v drinski banovini jih je bilo 61, v moravski 54, vrbaski 43, vardarski 49, primorski 20 (?) in v zetski 12, — Beograd z Zemunom in Pančevem ima 8 gasilskih čet. — V zajednicah, oziroma banovinah, kjer so l. 1937, že obstojale župe, pride povprečno na eno župo: V Sloveniji 36 čet, v savski banovini 18, v donavski banovini pa 11 čet.

Koliko čet je bilo v l. 1937, na novo ustanovljenih? V Sloveniji 24, v savski banovini 30, v drinski 21, moravski 2, primorski 6 (?), zetski 1 in v Beogradu 2.

Vseh izvršujočih članov gasilcev imamo v Jugoslaviji 79.793, torej več kot vsaka druga narodna ali nacionalna organizacija. Kljub temu pa nas ne upoštevajo, ker smo menda preskromni in pa, ker ponekod v naši državi gasilstvo ni razvito in tudi ni priljubljeno.

Kako so v zvezi zastopani gasilci iz posameznih banovin? Slovenski štirje delegati zastopajo vsak povprečno po 238 čet in povprečno po 7598 članov. V savski banovini naj bi štirje zastopniki predstavljali povprečno po 236 čet in 7858 članov. Dva delegata iz donavske banovine zastopata vsak po 176 čet in po 5729 članov. Delegat drinske gasilske zajednice z 61 četami predstavlja te čete

metrov daleč ali da mu strga obleko s čevlji vred s telesa. Čim trešči strela v telo, prenehajo možgani delovati. Središče za srce in za dihanje je ohromelo. Udarjeni pade nezavesten, kamor ga vrže strela. Če je treščilo v bližini, mine taka nezavest sama od sebe in to prav kmalu. Toda tudi v tem slučaju se omamljeni ne ve spomniti na trenutek, ko je treščilo. Tako hitro izgubi zavest. Če je nezavest vsled učinka elektrike globoka, se ponesrečenec brez tuje pomoči zbudi le redkokdaj. Navadno preide taka navidezna smrt res v pravo.

Včasih prizadene strela hude opekline, posebno na mestih, kjer vstopi in izstopi iz telesa. Tam je koža preluknjana, siva ali bela in popolnoma neobčutljiva tudi v globini. Te opekline celijo silno počasi in zapuščajo grde brazgotine. Včasih zapušča strela po koži vidne sledove, ki so v obliki tankih rdečih prog drevesasto razporejeni po telesu.

Prva in edina uspešna pomoč, ki jo lahko nudimo človeku, v katerega je treščilo, je, da začnemo nemudoma z umetnim dihanjem. Če razdejanje, katerega je povzročila strela na človeku, ni preveliko in je vsled tega smrt dotičnika očitna, moramo vedno upati, da ga bomo s primernimi ukrepi mogli priklicati nazaj v življenje. Celo zdravnik včasih ne more presoditi, če je v takem slučaju smrt res že nastopila. Zato velja pravilo: Dokler se ne pojavijo sigurni znaki smrti, moramo vsled elektrike ponesrečenega in nezavestnega smatrati le za navidezno mrtvega ter takoj začeti z umetnim dihanjem.

Umetno dihanje

Z umetnim dihanjem hočemo dovajati sveži zrak v pljuča in odstraniti porabljeni zrak iz pljuč, če je bolnik v tako globoki nezavesti, da vsled ohromenja možganskih središč za dihanje ne diha več sam. To je slučaj predvsem pri utopljenih, obešenih in ljudeh, ki so bili pod vplivom močnega električnega toka. Dokler se ne prepričamo po zgoraj omenjenih znakih, da je nastopila smrt, moramo v vseh takih in podobnih slučajih takoj začeti umetno dihanje. Umetno dihanje izvajamo tako dolgo, dokler ali bolnik ne začne dihati sam ali dokler sigurni znaki smrti ne postanejo jasni in razločni. Na drugi strani je popolnoma nepotrebno in napačno, če se vržejo preveč vneti, toda premalo preudarni samarijani

na človeka, ki je ravnokar omedlel in diha mirno, včasih še tudi zelo močno, ter ga mučijo z umetnim dihanjem, kajti ni se zgodilo samo enkrat, da je ostalo omedlelim kot trajen spomin na umetno dihanje par zlomljenih reber.

Kako izvajamo umetno dihanje? Predvsem oprostimo prsa, vrat in trebuh vseh delov obleke, ki bi mogle dihanje ovirati. Nato položimo bolnika na hrbet. Pleča podložimo tako, da visi glava navzdol. **Jezik potegnemo iz ust.** Nezavestnemu, ki leži na hrbtu, zdrkne jezik nazaj ter potisne poklopec, ki se nahaja na vrhu sapnika tako, da je sapnik zaprt. Bolnik se mora zadušiti. Dokler je jezik v ustih, je vsako umetno dihanje jalovo in nesmiselno. Neverjetno je, koliko se greši ravno v tej točki. Jezik primemo s kakim robcem, da se ne more izmuzniti. Ves čas umetnega dihanja mora en pomagač skrbeti, da je jezik zunaj. Preko jezika položimo lahko tudi zložen robec, čigar konca zvežemo na zatilju. Bolje opremljene samarijanske čete imajo posebne klešče, s katerimi primemo jezik ter ga sigurno držimo. Z robcem, dvema prstoma ali s posebnimi v ta namen narejenimi kleščami sežimo nato čim globlje v usta, da odstranimo kake morebiti izbruhane snovi. Šele, ko smo storili te za pravilno in uspešno opravljane umetnega dihanja brezpogojne ukrepe, začnemo z dihalnimi gibi.

Poznamo več načinov umetnega dihanja. Najbolj se je obnesel način po Silvestru, katerega hočemo predvsem popisati: Če je na razpolago samo eden, stopi ali poklekne ta nad glavo ponesrečenca, prime obe nadlehti tik nad komolcem ter jih potegne preko bolnikove glave, kar se da daleč nazaj ter jih pusti tam dve sekundi. Šele, če sta nadlehti za glavo, se raztegne prsni koš izdatno. Dve sekundi je treba čakati, da zrak lahko napolni raztegnjena pljuča. Zrak vstopa v pljuča dobro slišno! Če tega piskajočega šuma ne slišimo, moramo takoj pomisliti, da nekaj ni v redu; ali smo pozabili potegniti jezik iz ust ali pa treba oviro takoj odstraniti, ker bo sicer umetno zapira kaka druga stvar sapnik. Na vsak način je dihanje brez uspeha.

Nato vodimo nadlehti po isti poti zopet nazaj ter jih pritismo čvrsto na prsni koš. Takrat se ta stisne in iztisne iz sebe porabljeni zrak. Tudi izstopanje zraka moramo slišati, če delamo pravilno. Prsni koš tudi stiskamo 2 sekundi, nato sledijo spet isti gibi.

(Dalje sledi)

in 1200 članov, torej šestkrat manj kot kateri koli delegat iz Slovenije, ali savske banovine. Primorsko banovino zastopa en delegat, ki predstavlja 20 (?) čet s 551 člani, torej po številu čet 47 krat manj in po številu članov 54 krat manj kot kateri koli slovenski delegat. Za zetsko banovino in vardarsko je razmerje še slabše. — Čuli pa smo, da hočejo ravno zastopniki malega števila čet in članstva imeti v zvezi največjo besedo; če se jim to ne posreči, pa na razne načine ovirajo delo, skušajo svoje mnenje proti volji večine uveljaviti ter na vsak način komandirati nad večino. Tako se more zgoditi, da zveza res skoro nič ne dela, ker je treba pri sejah zgubljati čas samo v prerekanju in razpravljanju z manjšino.

Zvezina statistika je pomankljiva kar se tiče podatkov o reševanjih. Za Slovenijo navaja le dve reševanji. Nam je pa znano, da slovenske gasilske čete, ki imajo svoje reševalne oddelke, izvršijo vsako leto tisoče in tisoče reševanj; no, zvezina statistika jim prizna za l. 1937. samo dva slučaja.

V bodočih vojnah bodo vrhovno poveljstvo vsaj kolikor se tiče zračne vojne, imeli učenjaki in tovarnarji. Bodoča vojna bo nad vse krvava, vendar baje ne bo dolgo trajala. Takrat ne bo več zabušantov, ker bo vsak raje šel na fronto, kjer bo bolj varen, ko v zaledju.

Maribor
14. avgusta 1938

To in ono

Gasilska razstava v Beogradu

Ko je bila pred kratkim v Beogradu velika mednarodna zrakoplovna razstava, je v njenem okrilju Gasilska zveza poskusila napraviti tudi gasilsko razstavo. Zveza je pri tem hotela pokazati razvoj, namen in dobre strani gasilstva. Kolikor se je zvezi moglo vse namestaviti, o tem soditi ni naša pravica.

Razstava je trajala od 28. maja do 13. junija in si jo je ogledalo precej obiskovalcev letalske razstave. Slabo je na stvari, da časniki niso o njej mnogo poročali. — Med odličniki, ki so si razstavo ogledali, je bil zastopnik Njeg. Vel. kralja, predsednik vlade dr. Stojadinović, minister za telesno vzgojo dr. Miletic, poveljnik zrakoplovstva general Simović in dr.

O razstavi smo dobili od očividca sledeče poročilo:

Prireditelji razstave niso pokazali zadosti razumevanja za naloge gasilstva in niso zadosti doumeli povezanosti letalske in gasilske razstave. Ni prav, da ob takih prilikah, pri mednarodnih razstavah kažemo tujcu naše, največ izposojene, zgodovinske čelade, baklje in lesene brizgalne. Potrebno bi bilo pokazati napredek in moč našega gasilstva ter njegovo delazmožnost za opravljanje naloženega dela. Kaj takega na razstavi ni bilo videti. Manjkali so sploh vsaki podatki, ki bi nam mogli dati kakršno koli sliko jugoslovanskega gasilstva. Razstava je s tem izgubila svoj pomen in zgrešila cilj. To, kar

Ing. Z. Ziernfeld, Maribor:

Gozdni požari

(Nadaljevanje)

5. Da bi to ministrstvo lahko vodilo točen pregled o požarih, morajo vse gozdarske uprave odnosno referenti pri okrajnih glavarjih voditi evidenco s sledečimi podatki:

- a) datum, kdaj je požar nastal,
- b) gozd, kraj, kjer se je požar pojavil,
- c) okoliščine, pod katerimi se je požar pojavil,
- č) značaj požara,
- d) geološka podlaga mesta, kje se je požar pojavil,
- e) zemljišče in kakovost zemljišča,
- f) položaj gozda (kakšna sestava),
- g) starost in vrsta drevja,
- h) zunanji izgled zemljišča,
- i) smer vetra pri pojavu požara,
- j) smer in hitrost širjenja požara,
- k) v katerem času se je požar opazil,
- l) kdaj so začeli gasiti,
- m) kdo je vodil gašenje požara in s kakšnimi sredstvi,
- n) na kateri način se je požar omejil? (lokaliziral),
- o) kdaj je pogašena površina zgorela,
- p) v čem obstoji škoda,
- r) posledice požara,
- s) velikost storjene škode,
- t) kakšne okoliščine so vplivale na hitrejše ali počasnejše gašenje požara,
- u) koliki so materialni izdatki za gašenje-lokaliziranje požara.

Vse prijavljene požare morata gozdna uprava in okrajni referent zabeležiti v seznamu prijavljenih požarov, ki jih morata koncem vsakega meseca poslati ravnateljstvu za gozdove, odnosno gozdnemu oblastnemu referentu, ta pa jih mora zbirati in poslati koncem vsakega leta glavnemu ravnateljstvu, odseku za statistiko in nastavo.

Brez ozira na to evidenco mora okrajni gozdar — okrajni referent telegrafsko obveščati svojo pristojno oblast in če ta gozdarska ustanova, pri kateri se je požar pojavil, ne razpolaga z energičnim in strokovnim osebjem, mora ravnateljstvo odnosno gozdni oblastni referent takoj poslati strokovnjaka na lice mesta s potrebnimi navodili, da najodločneje prevzame mere, da se požar omeji in pogasi.

Obenem mora gozdarska ustanova, pri kateri se je požar pojavil, telegrafsko obvestiti ministrstvo za gozdove in rudnike okraj požara, njegovo veličino in obseg in podvzete mere kakor tudi vse drugo, kar bi bilo potrebno, da se obvesti ministrstvo, posebno pa, če se niso odzvali pozivu okoliški prebivalci, orožništvo ali vojska, ali če je kateri izmed gozdarskih uslužbencev odrekel pokorščino.

Kadar se požar omeji — pogasi, se mora za gotovi čas odrediti straža, da se požar ponovno ne pojavi.

Predstojniki gozdnih uprav, okrajni referenti, ravnatelji direkcij za gozdove, oblastni referenti, kakor tudi vsi ostali gozdarski uradniki in uslužbenci, katerim je zaupana ta naloga, morajo svojo dolžnost vršiti najvestneje.

V kolikor naslov ni postopal v smislu tega razpisa o požarih, niti ni vodil o njih evidence, mora to takoj storiti.

Vsi podrejeni uslužbenci se morajo strogo ravnati po mojih navodilih.

Nadzorni uradnik mora na svojem potovanju strogo paziti, kako se ta moj nalog izvršuje.

3. oktobra 1928.

Belgrad.

Generalni direktor:

Stamenković, s. r.

Veliki župan bivše ljubljanske oblasti je gornja navodila dal v vednost in v upoštevanje vsem sreskim načelstvom in sreski izpostavi v Škofji Loki z naslednjo okrožnico:

Veliki župan ljubljanske oblasti.

G. broj 621/3.

Ljubljana, dne 25. X. 1928.

Predmet: Gozdni požari, navodila in predpisi.

Vsem sreskim poglavarjem, sreski izpostavi v Škofji Loki in mestnemu magistratu v Ljubljani

v vednost in upoštevanje. Opozoriti moram na to, da so gozdarska oblastva dolžna poskrbeti, da se pogorišča spravijo zopet v stanje, ki ga predpisuje gozdni zakon (§ 3., 6. zak. z dne 3. 12. 1852, drž. avstr. zakon št. 250).

V poročilih je treba torej vedno tudi navajati, kaj se je glede spravila ostankov iz pogorišč in njih zopetne pogozditve ukrenilo.

Veliki župan bivše mariborske oblasti je na podlagi gornjih navodil ministrstva za šume in rude izdal naslednjo okrožnico:

Veliki župan mariborske oblasti.

G. broj 722/1.

V Mariboru, dne 23. II. 1929.

Gozdni požari — preventivne mere.

Vsem gg. sreskim poglavarjem vštevači Čakovec in Prelog.

Priloženi razglas je doposlati vsem občinam, orožniškim postajam, planinskim društvom, pašniškim zadrugam in vodstvom šol.

Nadalje odrejam vsled odloka ministrstva za šume in rudnike z dne 5. oktobra 1928, broj 39.323 sledeče:

1. vsak večji in nevaren gozdni požar, posebno v slučaju točke 7) »razglasa« mi je telegrafično ali telefonično javiti;

2. o vsakem gozdnem požaru je takoj obvestiti sreskega šumarskega referenta in podšumarja, kateri organi so dolžni ukreniti na licu mesta vse potrebno za gašenje požara;

3. sreski šumarski referent vodi evidenco vseh gozdnih požarov in poročila koncem meseca, kje je bil v njegovem okolišu gozdni požar, oblastnemu šumarskemu referentu v smislu naslednjih podatkov:

a) datum in kraj požara, b) vzroki postanka požara, c) vrsta požara (na tleh, v krošnjah itd.), d) opis tal, o geološki sestavi, terenski obliki in boniteti, e) opis sestoja, o starosti in zarasti, f) smer vetra in širjenje požara ter njegova brzina, g) kdaj se je opazil požar, kdaj se je začelo gasiti in kako dolgo je trajal, h) kdo je vodil gasilno akcijo, s katerimi sredstvi in na kakšen način se je lokaliziral gozdni požar, i) kakšne okolnosti so pospeševale ali ovirale gašenje, j) kolika je škoda in v čem obstoji, kakšne so posledice požara, k) stroški gašenja in lokaliziranja požara.

smo videli na beograjski »mednarodni« gasilski razstavi, spada v okvir domačih četnih, župnih ali še morda zajedničnih razstav, poučne slike pa v propagandne tečaje in šole. Ali, ako je prireditelj gasilske razstave že moral razstaviti nekatere predmete iz naše gasilske zgodovine, zakaj ni v polni meri potegnil v razstavo našo industrijo gasil. orodja, potrebščin in opreme.

Zagorje, proslava tridesetletnice. Uprava prostovoljne gasilske čete v Zagorju ob Savi razglasa, da se njena za 3. 7. t. l. določena proslava 30 letnice obstoja čete preloži za nedoločen čas.

Dvokolna ročna brigalna. PGC Draga—Trava v župi Kočevje namerava kupiti že rabljeno dvokolno ročno brigalno, ki mora biti v dobrem stanju. Gasilske čete, ki imajo tako brigalno na prodaj, naj pošljejo svoje ponudbe z opisom brizgalne na naslov imenovane čete.

Štirikolna ročna brigalna. dobro ohranjena je na prodaj pri prostovoljni gasilski četi Šalovci v Prekmurju, župa Murska Sobota. Pojasnila daje in ponudbe sprejema četa.

Gasilski oddelk v tehničnem muzeju na Dunaju nam kaže zelo nazorno razvoj gasilstva od začetka do danes. Vodstvu tehničnega muzeja se je posrečilo dobiti najvažnejše pripomočke za gašenje in preprečevanje požarov v raznih dobah in je te pripomočke in predmete razvrstilo in razstavilo na zelo pregleden in vsakemu obiskovalcu razumljiv način. Na podlagi izvirnega orodja, modelov, dokumentov, slik,

statističnih podatkov in celo podrobnih opisov, se pokaže razvoj gasilstva od Rimljanov do današnjih časov.

Predmeti so razstavljeni v dveh skupinah. Ena skupina predstavlja napadalno gasilstvo in so v njej razstavljeni predmeti, ki so potrebni ali so bili potrebni, oziroma so bili v rabi za gašenje požarov ter za reševanje živih stvari. V drugi skupini, ki kaže preprečevanje požarov, so razstavljeni tisti pripomočki, ki so potrebni za preprečenje požara, oziroma proti njegovemu hitremu širjenju.

V »napadalnem oddelku« je pokazan razvoj brizgaln od 15. stoletja do danes z večjim številom izvirnih orodij (navadna ročna brizgalna, berglovka z gibljivim ročnikom, prevozna lesena brizgalna, prevozna brizgalna s cevmi, parna brizgalna, plinska brizgalna, električna brizgalna. Zbirko dopolnjujejo armature za brizgalne in cevi in je razstavljenih več zanimivih ročnikov.

Zelo bogata je zbirka malih ročnih pripomočkov za gašenje ognja, n. pr. vedra v različnih oblikah in množina raznih tipov kemičnih in ročnih brizgaln. Razvoj gasilne lestve kažejo lepi modeli in slike. Cevi so razstavljene menda vse, kar jih je bilo kdaj uporabljenih.

Oprema in obleka gasilcev iz raznih dob je razstavljena v originalu, ponazoruje pa te predmete tudi mnogo slik.

Posebno pozornost je vodstvo muzeja posvetilo prikazovanju, kako so se javljali v raznih dobah požari. Razstavljeni so akustični in optični javilci iz starih in no-

To poročilo je sestaviti točno in vestno, ker so podatki namenjeni za statistični odsek pri ministrstvu za šume in rudnike.

4. Sreski poglavar, predvsem pa šumarski organi obče uprave se imajo strogo ravnati po tej odredbi. Ta odlok ima sreski šumarski referent vpisati med periodične vloge terminskega koledarja.

Zastopnik velikega župana,
dvorni svetnik:
Dr. Stare, s. r.

Ministrstvo za gozdove in rudnike, oddelek za gozdarstvo, je leta 1931. izdalo za preprečenje gozdnih požarov sledeča navodila:

Ministrstvo za gozdove in rudnike.

Oddelek za gozdarstvo.

Kab. št. 536 — 27. 3. 1931.

Belgrad.

Navodila za preprečevanje gozdnih požarov.

I.

Vzroki gozdnih požarov in varnostni ukrepi.

Gozdni požari nastanejo največkrat v času velikih suš, radi nepazljivosti občinstva, pastirjev, mimoidočih popotnikov-turistov, nabiralcev jagod, gozdnih delavcev, v mnogih slučajih pa tudi od železniškega prometa — od lokomotiv.

Da bi se preprečila nevarnost in velika škoda, ki jo povzročajo gozdni požari, se morajo od zdaj naprej izvrševati vsi varnostni ukrepi, ki so navedeni v tem pravilniku:

1. Ob sušah in vetrovnih dnevih je prepovedano kuriti v vseh gozdnih brez ozira na lastnika.

2. Posebno je prepovedano v takih časih kuriti poleg gozda za svrhe krčenja zemljišča, kurjenje na prostem, ob najbolj nevarnih dnevih je pa opustiti, sploh vsako kurjenje tudi v delavskih barakah samih in drugod ter se smejo ob takih dnevih pripravljati jedila samo na posebej pripravljenih ognjiščih, ki morajo biti tako urejena, da veter ne more ognja raznetiti in raznašati.

3. Noben ogenj v gozdu ne sme ostati brez nadzorstva, ampak ga je po potrebi pogasiti z vodo ali zasuti z zemljo.

4. Kadilci brez razlike morajo vsako cigareto in vžigalico, predno jo odvržejo, skrbno ugasiti.

5. Pri delavskih barakah in drugih poslovnih zgradbah, posebno pa pri hlevih in gozdnih kovačnicah, mora biti stalno pripravljena voda (v vedru, v koritu ali sl.), da bi se morebitni nastali ogenj takoj v začetku zadušil.

6. Ob hudih vetrovih, burji in orkanu sploh ne smejo gozdne kovačnice obratovati, pa tudi sicer se mora vsak dan po končanem delu vsak ogenj v kovačnicah skrbno pogasiti.

7. Gozdne lokomotive. Vsaka lokomotiva, ki je v obratu, mora biti opremljena s posebno pripravo za zadrževanje isker, ki mora biti po predpisih montirana v prostoru za dim.

Zaboj za pepel in stranska vrata morata biti tako narejena, da se dobro zapirata. Rešeto na zaboj mora točno odgovarjati in biti vedno v popolnoma dobrem stanju. Ravnotako se mora vsak dan paziti in pregledati, da so v popolnoma dobrem stanju prostor za dim, lijak za

pepel in izgorele dele pogonskega materiala in odprtine za izpraznjenje, ki mora biti med vožnjo stalno zaprta.

Vozno osebje mora lokomotivo vsak dan, predno se odpelje iz kurilnice odnosno iz stalne postaje, natančno pregledati in ugotoviti, ali odgovarjajo vse priprave v vsakem oziru odredbam točke 7.

Ako se ugotovi kakršnakoli pogreška, lokomotiva ne sme prej začeti obratovati, dokler se popolnoma ne popravi. Vsak strojevodja odgovarja osebno za lokomotivo, ki jo vozi in je treba v slučaju neizvrševanja odredb iz točke 7., njega kakor tudi odgovornega upravnika gozdnega železniškega obrata prijaviti po predpisih pristojnemu nadzornemu oblastvu radi lahkomišljenega ravnanja z ognjem; če se ugotovi, da je prestopel kazenske narave, je treba predložiti prijavo državnemu tožilstvu.

9. Razen teh varnostnih ukrepov se morajo izvrševati tudi vse odredbe tozadevnih zapisnikov o tehnično policijskem ogledu, ki se tičejo varnostnih ukrepov proti gozdnim požarom.

10. Koncesionarji gozdnih železnic so dolžni podučevati celokupno svoje osebje in jim naročiti, da se morajo strogo ravnati po odredbah iz § 99. železniškega prometnega reda, t. j., da se v požarnem pasu nikjer ne smejo zlagati lahko gorljive snovi: žito, trava, lesni material vsake vrste in slično. — Vsakemu mejašu je treba objaviti te odredbe ter ga opozoriti, da vedno in čimprej odstrani vse svoje poljske pridelke, kakor tudi vse ostale lahko gorljive stvari iz ozemlja požarnega pasa. V slučaju, da mejaši ne bi izvrševali teh odredb, jih je treba takoj prijaviti pristojnemu policijskemu oblastvu neposredno ali po najbližji orožniški postaji.

11. Koncesionar žel. proge mora odrediti svojemu osebju, da čuvalj proge v suhih in hudih vetrovnih dnevih obidejo progo takoj potem, ko je vlak vozil skozi gozd, nevarna mesta pa, ki so ogrožena in na katerih je že večkrat nastal požar od lokomotive, morajo biti označena z vidnimi in tranjimi znaki; tam je treba postaviti stalne čuvalje s potrebnim orodjem in po potrebi z vodo za gašenje.

Ti čuvalji so dolžni, da po vsakem vlaku, ki vozi skozi gozd, takoj obhodijo dotični del proge in vsako najmanjšo iskrico ali ogenj že v začetku pogasijo.

12. Na postajal in vobče na vseh mestih proge, kjer se lokomotive ustavljajo in odlagajo žareči pepel iz peči, se mora ta takoj skrbno pogasiti.

Kdor se ne pokorava in ne ravna po predpisih tega pravilnika, se mora v smislu čl. 40—47. zakona o gozdnih prijaviti prvostopnemu oblastvu.

II.

Lokaliziranje in gašenje gozdnih požarov.

13. Poleg tega, da se je treba točno ravnati po vseh odredbah odseka II/5. § 43. al. 2. in § 44. al. 1. zakona o gozdnih od 21. decembra 1929., je treba postopati še po sledečih odredbah:

Vsak gozdni požar se mora takoj po najkrajši poti (telegrafično, telefonično) prijaviti pristojnemu gozdarskemu ravnateljstvu. Obvestilo mora vsebovati kratke podatke o obsegu gozdnega požara ter točno označbo gozdnega dela (oddelka ali pododdelka) kje in kdaj je ogenj nastal in kaj se je vse ukrenilo, da se požar omeji in pogasi.

Če je število prebivalstva in delavstva, ki je za gašenje požara po odredbah § 45. al. 2. gozdnega zakona

vejših časov v originalu in v slikah. Posebno lepo je prikazana javilna naprava, kakor je bila v prejšnjih časih na stolpu cerkve sv. Štefana.

Elektromehanični javilci so razstavljeni od prvega kazalnega telegrafa do najmodernejšega avtomatičnega električnega javilca. Na željo obiskovalcev spremeljevalec v muzeju vse te aparate tudi požene v pogon, da lahko praktično vidijo, kako so svojčas javljali požare in kako delajo to sedaj.

V oddelku za preprečevanje požarov je popisan zgodovinski razvoj pisma od starega veka do danes, popis sam pa ponazorjuje slike in prepisi listin iz raznih časov. Razstavljena je zbirka stavbenih snovi, ki kaže odpornost raznih snovi proti ognju. Sredstva za kemično preprečevanje in njihova uporaba, so razstavljena z vzorci in raznimi poskušnjami.

Razstava je bila odprta v jeseni l. 1936. in je kmalu postala znana po celi Evropi. Obiskujejo jo iz vseh evropskih držav, saj je tudi najbrž največja ali vsaj najlepše urejena.

Večji gozdni požari v Sloveniji v letih 1933 do 1936. Malo smo do letos slišali o gozdnih požarih, ker se nikdo ni prav zanimal za te stvari. In smo vendar imeli v tistih letih velike gozdne požare, ki so našemu narodnemu premoženju napravili ogromno škodo. Dobili smo statistiko in poročila o gozdnih požarih v letih 1933—1936 in objavljamo šele sedaj nekoliko podatkov o njih.

Leta 1933. so bili zbrani podatki v 24 gozdnih požarih, ki so bili večji-

noma talni. Gozdnih požarov je bilo tega leta največ v mesecih marcu in aprilu, nekoliko pa tudi v juliju in avgustu. Šest požarov so povzročile iskre iz železniških lokomotiv, v petih primerih je požar nastal zaradi neprevidnega ravnanja z ognjem, za večino primerov pa niso ugotovljeni vzroki, zakaj se je gozd vnel. — Le v petih primerih so pri gašenju bili navzoči gasilci. Najbolj pogostokrat so gozdne požare gasili s primitivnimi sredstvi (tolčenje z vejami), v nekaterih primerih so kopali jarke ali so prekopali zemljo. Največji gozdni požar v tem letu je bil oni v k. o. Pokošje, v okraju Maribor, desni breg. Zgorel je smrekov gozd na površini 10 ha. Razmeroma velik je bil 1. 1933. požar v St. Lambertu (14. marca), ki ga je povzročila iskra iz lokomotive. Suho listje na tleh je dalo dovolj snovi za hitro širjenje požara po tleh.

Za 1. 1934. so zbrana poročila o 13 gozdnih požarih. Od teh požarov so bili trije v februarju, eden v juliju, drugi pa vsi v aprilu; nastali so zaradi neprevidnega ravnanja z ognjem, v štirih primerih je vžgala iskra iz lokomotive. Največ je gorelo po tleh, deloma pa tudi v krošnjah. Največji gozdni požar je bil to leto v Hrastniku, kjer je 16. februarja gorelo na površini 6 ha med zasajenim hrastjem in borom. Ogenj so pogasili s čiščenjem ploskve, na vrhu hriba ga je pa ustavil sneg. Velik gozdni požar je bil to leto tudi v Vačah pri Litiji in na Konju; na obeh krajih je ogenj uničil 6 ha gozda.

in po pogodbenih pogojih s poedinimi podjetji na razpolago, nezadostno, se mora o požaru po najkrajši poti preko občega upravnega oblastva obvestiti pristojni komandant mesta in zahtevati od njega potrebno število vojaških edinic za gašenje požara. — Vsi komandanti mest imajo v tem pogledu potrebna navodila od g. ministra vojske in mornarice.

O pozivu vojaške pomoči za gašenje požara se mora takoj obvestiti pristojno gozdarsko ravnanstvo.

14. Omejevanje in gašenje gozdnega požara mora voditi in nadzorovati pristojni predstojnik gozdne uprave (gozdarski referent) sam, razen če ne bi gozdne ravnanstvo v poedinih slučajih večjega požara odredilo posebnega odposlanca, sicer pa se postopa po čl. 43. al. 5.

15. Požar je treba omejevati po posebnem načrtu, katerega mora od slučaja do slučaja sestaviti in izvršiti predstojnik gozdne uprave (gozd. referent), sicer pa se postopa po čl. 43. al. 5.

16. Ves čas omejevanja in gašenja požara mora biti predstojnik gozdne uprave (gozd. referent) sam navzoč in mora ves čas sam voditi vsa dela, ki so v zvezi z omejevanjem in gašenjem požara, sicer pa se postopa po čl. 43. al. 5.

17. Pri požarih večjega obsega mora predstojnik gozdne uprave (gozd. referent) po najkrajši poti obvestiti gozdno ravnanstvo o vseh večjih spremembah položaja.

III.

Ugotovitev vzroka gozdnih požarov in škode.

18. Ako je nastal požar na pogodbenem področju, se mora pri ugotavljanju vzroka gozdnega požara postopati strogo po določilih pogodbe. V kolikor bi posamezne pogodbe ne vsebovale točnih določb za ugotovitev vzroka gozdnega požara, mora pristojni okrajni poglavar ali njegov namestnik s predstojnikom gozdne uprave (gozd. referentom) sestaviti komisijo, katera mora v prisotnosti pismeno povabljenega pooblaščenca dotičnega podjetja, na licu mesta natančno ugotoviti vzroke požara. Tozadevne zapisnike o celokupnih ugotovitvah in končno ugotovljene vzroke požara mora komisija takoj brez odlaganja po končanem delu dostaviti ravnanstvu za gozdove v nadaljnje postopanje.

Ako je nastal požar izven pogodbenega področja in ako je krivda podjetja popolnoma izključena, mora predstojnik gozdne uprave (gozd. referent) sam ugotoviti vzroke požara in o tem poročati.

Požarno škodo mora ugotoviti predstojnik gozdne uprave (gozdarski referent) sam, če je nastal požar po krivdi podjetja pa v prisotnosti pismeno povabljenega pooblaščenca podjetja. — V slučaju, da se podjetje pismenemu pozivu ne odzove, mora predstojnik gozdarske uprave (gozd. referent) tudi brez zastopnika podjetja ugotoviti požarno škodo, mora pa se ugotoviti v zapisniku in z dokazi, da se podjetje pismenemu pozivu ni odzvalo.

Ako se mora požarna škoda ugotoviti zunaj mej pogodbenega področja in je krivda podjetja za gozdni požar dokazana, se mora tudi v tem slučaju pismeno pozvati zastopnika podjetja, v slučaju dokazne nekrivde podjetja pa se mora požarna škoda ugotoviti brez predstavnika podjetja.

19. Poročilo o ugotovljeni požarni škodi vsebuje:

- a) Crtež požarnega ozemlja v razmerju 1:25.000. Požarno ozemlje se mora označiti z rdečo barvo, površina pa v hektarjih.
- b) Označbo gozdnega predela z navedbo oddelkov in pododdelkov.
- c) Zapisnik o vzrokih požara.
- d) Ugotovitev, ali je pogodbeno področje (navesti ime podjetja) servitutni ali zasebni gozd.
- e) Kdo je imel lastninsko pravico na gozdnih delih, ki jih je poškodoval požar, kdo jih izkoriščal, po kom in v koliki meri in kaka drevesa so v njih rastle.
- f) Opis gozda pred požarom in potem.
- g) Ugotovitve, katera drevesa je treba posekati in sicer po vrsti drevja in debelini ter kubaturi in rekapitulacijo z označbo kakovostnega razmerja.
- h) Predlog za uporabo in prodajo poškodovanega lesa in če dotično podjetje po pogodbi ne bi bilo dolžno lesa prevzeti, priložiti poračun za gozdno takso.
- i) Predlog, da se požarišče zapre in predlog za pogodbovanje gozdnega zemljišča, ki je bilo po požaru poškodovano.

20. Vsak gozdni požar je treba vpisati v registru o gozdnih požarih in navesti, kdaj je bila po gozd. kaz. registru predložena prijava ter v kakem stanju se postopanje nahaja.

21. Ta pravilnik vsebuje vse okrožnice, ki so bile dosedaj izdane v pogledu preprečevanja gozdnih požarov in se s tem razveljavljajo.

Minister za gozdove in rudnike
Dušan Sernee, s. r.*

Kraljevska banska uprava za dravsko banovino je radi omejitve gozdnih požarov izdala leta 1931. naslednjo okrožnico:

Kraljevska banska uprava dravske banovine.

II No. 8413/1.

Ljubljana dne 18. julija 1931.

Gozdni požari — preventivne mere.

Vsem sreskim načelstvom, sreski izpostavi škofja Loka, mestnemu načelstvu v Ljubljani.

Gozdni požari ogrožajo radi letne suše naše gozdove. Izbruhnili so že na več krajih in v večjem obsegu. Vzrok jim je navadno neprevidno kurjenje v gozdu, nepazljivost ljudstva, pastirjev, izletnikov - turistov, nabiralcev raznih gozdnih sadežev, gozdnih delavcev. Da se obvaruje gozdni posestnik in država velike materialne škode in izgube delovnega časa, je treba najstrožje izvajati zakonske in kazenske predpise in posvetiti preprečenju gozdnih požarov največjo brigo. Ljudstvo je treba na krajevno običajen način opozoriti na § 40. do 47. in 145., 164., 165. zakona o gozdih z dne 21. decembra 1929, kakor tudi na § 184. in 188. kaz. zak.

Da se prepreči nevarnost gozdnih požarov, je potrebno:

1. da se v času suše in velikih vetrov prepove kurjenje v gozdovih brez ozira na lastnika. Prepovedano je požiganje sečnih prostorov, frat in drugih ploskev v gozdu;

* S temi navodili se je v celoti strinjal gospod predsednik ministrskega sveta in minister notranjih zadev z rešitvijo od 15. sept. 1931. III. št. 50.498.

Največ poročil o gozdnih požarih je bilo zbranih l. 1935. To leto je gorel gozd na 54 krajih. Zopet je največkrat povzročila ogenj neprevidnost pri ravnanju z ognjem, iskra iz lokomotive, v večih primerih je pa ogenj tudi bil podtaknjen. Leta 1935. smo imeli gozdni požar že v januarju, in sicer v Prevaljah. Februarja je bilo po celi Sloveniji 8 gozdnih požarov, marca 19, aprila 10, maja 5, junija 4 in julija 7.

Za leto 1936. je statistika gozdnih požarov najbrž nepopolna in je tudi pomanjkljiva, zato ni mogoče kaj podrobnega povedati. Poleg tega imamo v statističnih poročilih omenjenih le 7 gozdnih požarov, od katerih sta dva bila v laškem okraju, dva pa v šmarskem. Največ škode je napravil požar v šmarskem okraju, kjer je na površini 2 ha zgorel hrastov gozd. V laškem okraju je bil to leto gozdni požar v decembru mesecu in ga je povzročila iskra iz lokomotive pri postaji Radeče.

Mesto Brusel (glavno mesto Belgije) sestavlja 15 samoupravnih občin s približno osem sto tisoč prebivalci. Mesto ima poklicno gasilsko četo, ki je razdeljena na eno glavno in 12 postranskih postaj. Vseh poklicnih gasilcev je v Bruslu 256. Na razpolago imajo 12 avtomobilov in v službi imajo 6 častnikov.

Mesto Antwerpen s približno 300.000 prebivalci ima poklicno gasilsko četo s sedmimi častniki in 360timi gasilci. Poleg opreme za gašenje požara na suhem, ima ta poklicna gasilska četa tudi 14 gasilskih ladij in čolnov. Tako vi-

soko število gasilskih orodij na morju je razumljivo, saj je Antwerpen poleg Hamburga največja evropska luka.

London, ki mu pravijo največje mesto sveta (saj ima 10 milijonov prebivalcev), je za razdelitev gasilske službe razdeljen na šest delov. Po trije deli skupaj imajo svojo gasilsko divizijo, divizije pa so razdeljene na 63 gasilskih postaj in 3 vodne gasilske postaje, ter imajo več kot 2000 poklicnih gasilcev. Preden more kdo postati londonski gasilec, mora obiskovati trimesečno strokovno šolo, v kateri pa je najvažnejše praktično delo, in v kateri se posveča posebna pozornost telesni vzgoji. Za gasilce, ki so vojaški rezervisti, je vstop v gasilsko organizacijo olajšan.

London ima tudi največjo in najbolj opremljeno gasilsko postajo v celi Evropi. Pa tudi sicer je ta najnovejša gasilska postaja izredno zanimiva. Poslopje je široko 48 m in 9 nadstropij visoko in je postavljeno poleg ogromnega dvorišča, na katerem stoji stolp za vaje z osmimi nadstropji. Pred stolpom stoji tribuna v treh nadstropjih, na katero lahko pride več tisoč gledalcev. Tu se vsak teden vršijo javne gasilske in športne vaje. V garažah je prav za prav malo orodja. Večji del imajo vsa orodja, posebno težke brizgalne aerodinamične karoserije. Ta postaja ima tudi posebno poljsko kuhinjo, ki oskrbuje gasilce s hrano v primerih velikih požarov. Poleg postaje, ki stoji ob vodi, se nahaja moderna gasilna ladja s pogonom na surovo olje, ki je stalno pripravljen

2. v času suše se mora prepovedati kurjenje tudi izven gozda v razdalji 50 m, na kraških tleh v razdalji 100 m. Požiganje na robu gozdov v svrhu krčenja gozdnega zemljišča in v svrhu čiščenja planin je prepovedano;

3. ogenj na ognjiščih v bajtah gozdnih delavcev se ne sme pustiti brez nadzorstva ter ga je pred odhodom pogasiti z vodo ali zemljo;

4. kadilci, brez razlike, morajo vsako cigareto in vžgalico, preden jo odvržejo, popolnoma ugasiti;

5. gozdovi ob železniških progah se morajo v varstvenem pasu očistiti suhljadi in vseh odpadkov, ki bi mogli povzročiti, oziroma razširiti požar;

6. kdor zapazi v gozdu ali ob gozdnem robu v razdalji 50 m ali 100 m nepogašen in zapuščen ogenj, ga mora pogasiti. Mimoidoč, ki zapazijo med potom, da gozd gori, morajo, v kolikor je mogoče, požar pogasiti sami.

Proti vsem kršiteljem navedenih predpisov postopajte najstrožje v smislu § 145., 164., 165. gozdnega zakona z dne 21. decembra 1929. V ostalem se ravnajte po predpisih bivše ljubljanske oblasti z dne 25. oktobra 1928, G. broj 621/3, oziroma bivše mariborske oblasti z dne 23. februarja 1929, G. broj 722/1-1928.

Ban:

Dr. Marušič, s. r.

Na podlagi te okrožnice kr. banske uprave za dravsko banovino objavljajo vsako leto vsa sreska načelstva in mestna poglavarstva za preprečenje gozdnih požarov splošen razglas:

Gozdni požari.

Vsem občinam, vsem žandarmerijskim stanicam, vsem oddelkom finančne kontrole.

Ker se pomladi in poleti vedno pojavljajo gozdni požari, opozarjam, da se v smislu § 40. gozdnega zakona ne sme kuriti blizu gozdov in v gozdih brez najstrožjega nadzorstva. Prepovedano je tudi nepotrebno požiganje pašnikov, kar večkrat povzroča požare v sosednjih gozdovih. Takisto je nedopustno v gozdovih in na pašnikih odmetavati neugašene vžgalice ali ostanke cigaret in smotk. Kdor bi na katerikoli način, bodisi iz nemarnosti ali pa neprevidnosti povzročil gozdni požar, ali se ne bi ravnal po predpisih tega razglasa, bo moral povrniti vso nastalo škodo in se bo proti njemu kazensko postopalo. Starši so odgovorni za škodo, ki bi jo napravili njihovi otroci zaradi nezadostnega nadzorstva.

Vsakdo, ki zapazi ogenj v gozdu ali blizu njega, ga mora, ako le mogoče, pogasiti, sicer pa takoj to naznani bližnjim prebivalcem, da se obvesti župana občine in lastnika gozda. Župan mora nemudoma pozvati občinarje, naj gredo takoj pomagat gasiti. Kdor bi se brez tehtnega vzroka ne odzval pozivu, zapade postavni kazni.

Občinska uprava da gornji razpis na krajevno običajen način razglasiti na celem svojem področju, najbolje s prečitanjem na prikladnih mestih (zbirališčih). Naj me dalje obvestijo občinske uprave, žandarmerijske stanice in finančni kontrolni organi o vsakem slučaju gozdnega požara, za katerega zaznajo po službeni dolžnosti ali pa o priliki vršenja svoje službe.

Sreski načelnik:

Nekatera sreska načelstva objavljajo (poleg navedenega gornjega razglasa) še posebne razglase z naslednjo vsebino:

Predmet: Gozdni požari, varstvene mere.

Razglas.

Gozdni požari nastanejo večinoma v hudi poletni vročini in ob dolgotrajni suši, pa tudi spomladi in jeseni pred začetkom, odnosno koncem vegetacije ter povzročajo lastnikom gozda kakor tudi državi ogromno škodo. Ogenj uničuje lesno zalogo, otežuje na slabih tleh zopetno pogozditev ter povzroča, da se na ožganem in od plamena osmojenem drevju pojavlja in razmnožuje lubadar in drugi gozdovom škodljivi mrčes, kateri okužuje in ogroža še okoliške zdrave gozdne sestoje.

Pogosti in večkrat zelo obsežni so gosti požari ob železniških progah. Ti požari nastanejo vsled isker iz lokomotiv, posebno tedaj, če posestniki ob progi ležečih gozdov ne skrbijo pravočasno za očiščenje odpadkov po sečnji ter raznega lahko netljivega plevla.

Najbolj se širijo požari na južnih, sončnim žarkom izpostavljenih legah in na gozdnih tleh, katera pokriva visoka suha trava, ali kjer so sečni odpadki nepospravljeni.

Večina gozdnih požarov pa nastane vsled brezbriznosti in nepazljivosti gozdnih delavcev, otrok in turistov pri netenju ognja v gozdu ali ob robu gozda in pri lahko mišljenem odmetavanju neugašenih ogorkov, cigaret, smotk in vžigalic.

Dogaja pa se tudi, da požigajo posebno pastirji in pašni upravitelji namenoma obrobne dele gozdov in posamezne skupine dreves v svrhu razširjanja pašniškega sveta na planinah — ob gozdno vegetacijski meji, kjer igra gozd važno varstveno vlogo. Da se preprečijo opasnosti in velike škode na narodnem premoženju, ki izvirajo iz gozdnih požarov, odredjam temeljem določb § 40. do 47. zakona o gozdih z dne 21. decembra 1929, Ur. l. št. 162/35 z dne 29. II. 1930 sledeče:

1. Pri zanetenju ognja v gozdu ali ob robu gozda in pri manipulaciji z gorljivimi sredstvi, kakor vžigalicami in drugim, je ravnati skrajno previdno. Ob času suše in spomladi, preden se razvije vegetacija, je napravljanje ognja vsakemu prepovedano, razen gozdnim delavcem po dejanski potrebi v svrhu kuhanja hrane, toda le v zaprtih kolibah, na očiščeni zemlji in na prostorih, ki so kolikor mogoče zaščiteni pred vetrom. Ogenj ne sme ostati brez nadzorstva ter ga je pred odhodom popolnoma pogasiti z vodo ali zemljo.

2. Odmetavanje neugašenih ogorkov cigaret in smotk, kakor tudi tlečih vžigalic v gozdu ali na robu gozda, nadalje zažiganje smolikatnega iglastega drevja, je najstrožje prepovedano. Na prvo se predvsem opozarja planinska društva, ki naj nabijejo tozadevna potrebna opozorila v planinskih kočah, na zadnje poškodbe pa, ki jih povzroča posebno nedorasla mladina, starši in šolska vodstva.

3. Požiganje sečnih prostorov, frat, odpadkov, grmovja, plevla, štorov ter drugih ploskev v gozdu ali na robu gozda, je najstrožje prepovedano. V gozdovih, kjer se kuha oglje ali žge apno, se morajo delavci posebno strogo nadzirati. Okrog kop in apnenc je vse lahko gorljive snovi popolnoma odstraniti in prostor temeljito očistiti.

4. Gozdovom ob železniških progah imajo njih lastniki posvečati posebno paznjo. Skrbeti morajo, da se sečni

za odvoz. Ladja lahko z dvanajstimi curki da na minuto trideset tisoč litrov vode.

Ostale postaje so zasedene po enem vodu tridesetih gasilcev in dveh častnikov ter imajo po tri orodja. Londonski gasilci cevi ne zvijajo, ampak jih zlagajo.

Plavalna tekma s plinskimi maskami. Tudi švica si prizadeva, da bi svoje prebivalstvo poučila, kako se je treba varovati zračnih napadov. V to svrhu prirejajo tam kakor drugod v različnih mestih zaščitne vežbe. Ob neki plavalni tekmi v Zenevi pa so pokazali, da je mogoče s plinskimi maskami na obrazih tudi plavati. Skupina plavalcev je v normalnem tempu preplavala določeno progo.

Gasilska vaja Trbovlje-Dobrna

Gasilske čete v Trbovljah prirejajo vsako leto skupne praktične vaje, oziraje se na obsežnost in slabe terenske prilike, da so za slučaj požara kos svojih težkih nalogi. Prva letošnja taka vaja se je vršila pod vodstvom čete TRBOVLJE-rudnik v nedeljo, dne 26. junija 1938.

Pri vaji, ki je bila izvršena v obliki alarma in ki je bila določena na rudniške naselbine Dobrna, je sodelovalo 80 mož gasilcev, od čete TRBOVLJE-rudnik, TRBOVLJE-trg in SV. KATARINE.

Gasilci so prišli na kraj namišljenega požara v rekordnem času 15 minut, voda pa je bila na kraju požara v teku 23 minut. Položenih je bilo 1000 m cevi ter sta 2 motorki oddajali vodo v treh curkih.

Vaja se je izvršila na najslabšem terenu našega okoliša ter se je sploh čuditi, da so mogli naši gasilci priti z orodjem na tako težko dostopen kraj in objekt.

Vaji sta prisostvovala starešina in tajnik gasilske župe Laško, ki sta se o poteku vaje izrazila zelo pohvalno.

Požarna brizgalnica.
Ko je vojvoda potoval po svoji deželi, ga je nanesla pot skozi Butale. Poslal je naprej glasnika do župana, kateri je županu sporočil, da pride vojvoda in da se želi v Butalah osvežiti. Kaj bi moglo neki to biti, si misli gospod župan in skliče sejo občinskega sveta. Toda noben odbornik si ni mogel razložiti, kako osvežilo želi vojvoda. Najbolj prebrisan obč. odbornik je pa dejal: »Veste kaj, naš vojvoda bi se rad okopal.« S tem je bilo torej to vprašanje rešeno, toda odkod dobiti primerno kad, ko je vendar cela fara nima. Zopet se sestane obč. svet. K besedi se javi tudi poveljnik zaslužnih gasilcev in meni: »Gospodje, ker nismo mogli dobiti kadi, bomo pa vzeli brizgalno.« Ves občinski odbor si je olajšano oddahnil, saj bi vojvoda v pol uri že naj prišel.

Župan zapove napolniti brizgalno in jo postaviti ob cesti, kjer bo prijezdil vojvoda in sam pa prevzame poveljstvo. Tudi učitelj je pripeljal šolsko deco, ki se je postavila ob cesti in ljudje iz celega okraja so bili zbrani. Ko so zagledali težko pričakovane vojvodo, so zadoneli radostni pozdravni vzkliki. Župan zapove: »Pozor, zdaj!« in »šš šš šš«, se vlije mrzli curek na prestraše-

prostori nemudoma po izvršeni sečnji očistijo vseh odpadkov in da se v ogroženih delih gozda odpravi ves material, ki bi mogel povzročiti ali pospešiti razširjenje gozdnih požarov.

5. Kdor zapazi v gozdu ali ob gozdnem robu zapuščen in neugašen ogenj, ga mora takoj pogasiti. Ako tega sam ne more, je dolžan obvestiti stanovalce prve hiše v neposredni bližini ognja. Ti morajo takoj o požaru obvestiti predsednika občine ali druge občinske organe in gozdnega posestnika ali njegovo osebje. Kdor tega ne stori, zapade kazni.

Pozivu gozdnega posestnika ali njegovih uslužbencev, občinskih, gozdarskih ali orožniških organov k gašenju gozdnega požara, se mora odzvati brezpogojno vse okoliško prebivalstvo. Opremiti se mora s potrebnim gasilnim orodjem, kakor krampi, lopatami, rovnici, sekirami itd., ter se podati nemudoma na pogorišče.

Vodstvo pri gašenju prevzame najvišji prisotnih gozdarskih organov, če pa tega ni, predsednik občine ali njegov namestnik, v čigar okolišu je nastal gozdni požar, in kateremu se ima vsak brezpogojno pokoriti ter izvršiti njegove odredbe.

Po udušenju, odnosno pogasitvi požara mora ostati straža na pogorišču tako dolgo, dokler ni odstranjena vsaka nevarnost za obnovo požara.

6. Predsednik občine je dolžan obvestiti o požaru takoj orožniško postajo ter javiti telefonično ali brzojavno vsak posamezen slučaj sreskemu načelstvu.

Voditelju gasilske akcije je prepuščeno, da v primeru velikega in nevarnega gozdnega požara, ki bi ga z lastnimi razpoložljivimi sredstvi ne mogel udušiti, pritegne k gasitvi požara tudi prebivalstvo ene ali več ostalih sosednjih občin, v posebno nevarnih slučajih pa zaprosi sresko načelstvo za nujno vojaško pomoč.

7. Vsakdo, ki je zakrivil gozdni požar, bo kaznovan po določilih gozdnega, oziroma kazenskega zakona ter odgovarja materialno za vso povzročeno škodo. Za škodo, ki jo povzročijo nedoletni otroci, odgovarjajo starši, za pastirje pa gospodarji, odnosno pašniške zadruge.

ali

Gozdni požari, varstvene mere.

Vsem občinam

v vednost in razglasitev priloženega razglasa¹ na krajevno običajen način z naročilom, da je smatrati to naredbo za normativno in da se ima ista vsako leto na dan 15. februarja in 15. avgusta objaviti okoliškemu prebivalstvu v sedišču občine in po občinskih odborniških v krajih njihovih prebivališč.

Istočasno se stavlja v dolžnost občinski upravi, da v vsakem slučaju gozdnega požara takoj podvzame vse varnostne mere in potrebne poizvedbe ob sodelovanju gozdarskega ali gozdno-čuvajskega ali orožniškega osebja, v svrhu, da se ugotovi krivce požara in povzročena škoda, odnosno da se tozadevne poizvedbe temeljito in vsestransko izvrše ter z dovoljnimi podatki omogoči oblasti, da se kazenski postopek z uspehom dokonča in krivca najstrožje kaznuje.

¹ Mišljen je splošen razglas.

Ob priliki poizvedb je predsednik občine dolžan zorati sledeče podatke ter iste, v kolikor se dajo točno ugotoviti, vnesti v poseben izkaz in to:

1. Kdo je prvi opazil požar?
2. Kdaj je požar opažen, z navedbo datuma in dobe dneva?
3. Kje je požar opažen, z navedbo datuma in kraja, vasi, katastrske občine, upravne občine?
4. Kateri ljudje so opaženi v bližini požara?
5. Kdaj in komu je prijava o požaru predložena?
6. Katera je bila prva pomoč pri požaru, dali od gozd- nega čuvaja, orožnikov, občinskih odbornikov, predsednika, prebivalstva itd.?
7. Kdaj se je začel požar gasiti in kdaj je bilo končano gašenje z navedbo datuma in dobe dneva?
8. Kakšna je bila vrsta požara, prizemni ali nadzemni požar?
9. Ime in prebivališče lastnika gozda, številke parcele, površina, katastrska občina, vrsta in starost drevja ter vrednost pogorelega gozdnega sestoja.

Sresko načelstvo v Mariboru, levi breg, je leta 1937. razglasilo sledeče:

Sresko načelstvo Maribor, levi breg, dne 23. 4. 1937.
No. 676/2 — 1937.
Gozdni požari.

Vsem občinam!

Spomladi in poleti se često pojavljajo gozdni požari, ki uničujejo gozdove in povzročajo ogromno škodo na narodnem premoženju.

Ti požari večinoma nastajajo vsled neopreznosti ljudi, a le redko jih užge strela.

Opozarjam, da se ne sme v smislu zakona o gozdih sploh kuriti v gozdu. Kadar je suša, pa tudi ne izven gozda v pasu, širokem 50 m. Osebe, ki se iz tehnega razloga delj časa mude v gozdu, smejo po dejanski potrebi kuriti samo na odrejenih mestih in ob potrebnih varnostnih ukrepih. Kdor kuri, mora ogenj nadzirati in ga pred odhodom pogasiti.

Tudi požiganje pašnikov v bližini gozdov je prepo- vedano, ker veter često od tam prenese ogenj v gozd.

Tudi ni dopustno v gozdih in na pašnikih poleg goz- dov odmetavati neugašene vžigalice ali ogorke cigaret, cigar in pip, ker večina požarov v gozdih nastane vsled kakega neopreznega postopanja.

Opozarjam, da je za vsako škodo, prizadeto s požar- om, odgovoren oni, ki ga je zakrivil, najsi tudi nehoti iz malomarnosti. Če so požar povzročili pastirji ali najeti de- lavci, so odgovorni za škodo in za stroške gašenja soli- darno tako sami, kakor tudi njih gospodarji ali delodajalci, ako jih niso pravilno nadzirali. Za otroke odgovarjajo starši.

Vsakdo, ki zapazi v gozdu ali ob gozdnem robu v razdalji 50 m nepogašen in zapuščen ogenj, ga mora po- gasiti. Mimogredoči, ki bi zapazili spotom, da gozd gori, morajo, kolikor je mogoče, pogasiti požar sami. Če to ni mogoče, morajo o njem takoj obvestiti medpotne prebi- valce, ti pa najbližje vaške in občinske organe ali naj- bližjo gozdarsko osobje, najbližje civilno ali vojaško obla- stvo ali posestnika gozda.

Gozdarsko osobje, občinski ali vaški starešine, orož- niške postaje ali lastnik gozda morajo pozvati, čim so zve-

nega vojvodo. Župan pa poveljuje z grmečim gla- som dalje: »Pozor, spre- daj dovolj, še vzadaj!« Zopet deluje brizgalna, šš, šš, šš. — Kako je po- tem ta zgodba končala, zgodovina ne pove.

Papiga daje požarne signale. Pred londonskim sodiščem se je moral braniti neki šofer, ki je z naglim zaviranjem na prometni cesti povzročil težko nesrečo. V svojo brambo je navajal, da je slišal požarni signal, za- to je, kakor zahtevajo predpisi, takoj ustavil svoje vozilo. Sodnik je smatral opravičilo za zelo neumestno, ko ven- dar onega dne ni vozil gasilski voz po cesti, kjer se je pripetila nesreča. Preden je bila razprava končana je za- govornik šoferja ukazal prinesiti v sodno dvorano kletko s papigo rekoč: Ta papiga je last nekega trgovca, ki ima svojo trgovino v bližini voga- la, kjer se je pripetila nesreča. Papiga zna ne- verjetno dobro posnema- ti požarni znak. Ni iz- ključeno, da je obtoženi vozač slišal papigo, pa je mislil, da drviyo ga- silci po ulici. Tako je za- govornik predstavil pa- pigo. Kmalu potem je zadonel v sodni dvorani požarni rog, papiga je pokazala svojo umetnost in sijajno ponovila klic gas. roga. Tako je bila dokazana šoferjeva ne- dolžnost. Ugotovilo se je, da je bila usodnega dne kletka s papigo pred trgovino blizu mesta, kjer je prišlo do nesreče. Šofer je bil takoj opro- ščen vsake krivde.

Zgodba iz življenja nemškega cesarja Fride- rika Viljema IV. Pri ne- ki zabavi v kraljevem gradu se je kralj Fride- rik Viljem IV., ki je bil

takrat že precej rejen, razgovarjal z neko veliko vitko damo, nekako v sredini dvorane. Pri tem se je dama, kakor je bilo v navadi, držala primerne častne razdalje. Mladega artilerij, častnika, ki je bil prvič na dvorni zabavi, je neki tovariš z druge strani dvorane pozval, da pride k njemu pozdravit nekega znanca. Vesel hiti častnik po dvorani in kar med kraljem in damo primaha k svojemu zancu. Ko je bil pogovor končan, je častnik šel, kakor so mu svetovali tovariši, h kralju, da se opraviči. Kralj ga veselo potreplja po njegovi epoleti in reče: »Nič za to, moj dragi, navajen sem, da prvi artilerija po sredi čez drn in strn.«

Vsak delavec potrebuje strokovni pouk.

Pouka je potreben tudi gasilec. »Gasilec« je za gasilce pisan, da se iz njega učijo.

Naročite »Gasilca« za svoj strokovni pouk!

Naročnina za list še morda ni plačana: Plačaj jo!

Vsaj vsak drugi slovenski gasilec naj bi bil naročnik našega lista! — Pridobivajte nove naročnike!

deli za gozdni požar, ali so ga zapazili, vse prebivalce iz najbližjih krajev, sposobne za gašenje požara, naj pridejo gasiti.

Vsi prebivalci, sposobni za gašenje požara, se morajo takoj pozivu odzvati, odhiteti s potrebnim gasilnim orodjem na kraj požara in tam storiti vse, da se požar čimprej pogasi.

Podjetniki, ki delajo v gozdu, morajo dati na razpolago svoje delavce.

Kdor se brez tehtnega razloga ne odzove pozivu, zapade strogi kazni.

Občine naj to odredbo na primeren krajevno običajen način razglasijo in za 14 dni nabijejo na uradno razglasno desko. Pazijo naj, da se to odredbo vsestransko upošteva in vsak slučaj neupoštevanja ugotove in prijavijo semkaj.

Sreski načelnik:

Popović, s. r.

V nekaterih sreskih načelstvih dravske banovine, n. pr. v Gornjem Gradu, Dravogradu, Slovenjem Gradcu, v Mariboru, desni breg, je v navadi, da se požigajo frate, poseki, sečni ostanki in pašniki v svrhu setve poljedelskih pridelkov. Na teh požganih ploskvah se zaseje prvo leto navadno krompir, drugo in nadaljnje leto pa rž in oves. V Savinjski in Logarski dolini ter v gornjegrajskem okolišu pa je v navadi, da se na parcelah, ki so z belo in črno jelšo ter z lesko in drugim grmovjem obraščena, poseka ta material v presledkih od 6 do 15 let in ves posekan material razprostre po vsej površini, da se posuši. Potem se ta material zažge, zemljo prekoplje ter v nižjih legah ajdo, v višjih legah pa rž zaseje. To požiganje povzroči — ker se z ognjem ne ravna dovolj oprezno — marsikateri gozdni požar. Vsled tega so navedena sreska načelstva izdala glede takega požiganja še posebna navodila in določila.

Uporabljena literatura:

1. Šumarski list 1922. »O šumskih požarima«, prof. dr. Aleksander Ugrenović.
2. Djuro Nenadić 1924., »Osnovi šumarstva«.
3. Ministrstvo šuma i rudnika. »Zbornik šumarskih zakona i Propisa I. in II. del«.
4. »Kratke pouke iz šumarstva«. Narodno šumarska knjižnica 3, inž. Slob. Baranac.
5. Hess-Beck, »Forstschutz II. del, 1930.«
6. »Wademekum für die Forst und Holzwirtschaft«, ing. Julius Marchet.
7. »Zeitgemässer Forstschutz in Heide, Wald und Moor«, von A. Peters.
8. »Forstschutz«, Richard Hess.
9. Kienetz, »Massregeln zur Verhütung der Waldbrände«, Berlin 1904.
10. Letna poročila o gozdarstvu in lovu za leto 1933., 1934., 1935. kraljevska banska uprava dravske banovine, gozdarski odsek.
11. Uradni spisi kraljevske banske uprave dravske banovine.

Ptujski mestni požari in požarni redi

Morda ni mesta na lepi slovenski zemlji, ki je toliko trpelo vsled požarov, povodnji in kuge, kakor naš starodavni Ptuj. Zgodovinarji poročajo, da je mesto Ptuj že v zgodnjem veku večkrat pogorelo, kar nam potrjujejo tudi razna arheološka izkopavanja, le pisanih virov imamo žal malo, ker so postali rop razbesnelih plamenov. Po tako usodnih udarcih je slavljeni magistrat odredil primernejšo požarno službo, kajti med mestom, grajskimi služabniki in gospodi ni bilo vselej pravega soglasja, kar je bilo mnogokrat usodno za Ptuj. Mnogo so se pravdali, še več je teklo črnila, dokler ni določil cesarski ukaz z dne 21. julija 1664., da bo mestna občina še nadalje obdržala na jugovzhodnem delu grajskega hriba svoj stari stražni ali požarni stolp sv. Pongracija. Končno je moral grof Leslie na svoje stroške postaviti leseno ogrodje za požarni zvon in sezidati za čuvaja udobno stanovanje, da bi lahko vsestransko opazoval okolico in ob požarih takoj bil plat zvona.

Kolikokrat je zapel rdeči petelin nad strehami malega obdravskega mesteca, nam ve povedati velezaslužni ptujski zgodovinar kurat Simon Povoden v svoji knjigi »Bürgerliches Lesebuch der Stadt Pettau«¹ (v rokopisu) I. del iz leta 1821., str. 278—284:

»Omejim se edinole na požare, s katerimi sem se seznanil iz raznih verodostojnih listin. Najprej nam poroča majhen, nad vežnimi vrati No 138 vzdian kamen z latinskim napisom:

Ignis consumsit sedes, sed petra paravit...

Et Petri, Pauli cura secreta tegit 1619.²,

da je pogorel minoritski svobodni dvorec. Ali je bil sam ali skupaj z drugimi hišami upepeljen, tega ni razbrati s kamna, verjetno pa je, da je nezgoda popolnoma uničila tudi sosednje, za vogalom stoječe hiše. Dalje nam poroča rokopis dolenjega seraphovega samostana sledeče: »Hoc anno 1684 die 8vo Maji civitas Petoviensis praeter nostrum et Dominicanorum Conventum totaliter incernata fuit.«³ Mestna kronika poroča o tem dogodku:

»Ognjeni zublji so napadli leta 1684. vse notranje cerkveno poslopje in v njem upepelili dvojne orgle na koru za pevce, zrušil se je tudi cerkveni stolp s polovico cerkvene strehe. Z velikim naporom so komaj rešili cerkveno imovino 2379 gl. Mnogo listin, kronik, rokopisov in dragočnosti je bilo uničenih. Ker je ogenj neprenehoma divjal tri dni, je izgubilo 36 ljudi svoje življenje, kar je razvidno iz mrtvaške knjige, ne da bi mogli kogar rešiti. Poleg orgel so se morda tudi raztalili vsi zvonovi, ker je v cerkvenih računih prihodnjega leta 1685. postavka, ki priča, da je ulil graški zvonar Medard Reiggau proti koncu decembra 3 nove zvonove, za katere je prejel 742 gl. Sprejeli in obesili so jih v veliki stolp šele leta 1687., ker malega niso več pozidali. Namesto uničenih orgel so napravili za zdaj le pozitiv (prenosljive male orgle brez pedalov) in ga rabili do leta 1698., ker je obubožani mestni magistrat mogel nabaviti

¹ Meščanska čitanka za mesto Ptuj.

² Ogenj je uničil ostrešje, toda zidovje je popravil (in streho) pokril s priprošnjo Petra in Pavla 1619.

³ V tem letu 1684 je 5. maja pogorelo vse mesto Ptuj razen nasega (minoritskega) in dominikanskega samostana.

še le po 14 letih nove orgle z 12 registri. Strašni trodnevni požar ni prizanesel nobeni meščanski hiši, enako ni prizanesel zvonovom in ne cerkvi. Ciprijan Collonia, takratni mestni župnik, je cerkvi prepustil dne 28. avgusta 1685. zadolžnico Mihaela Matha, tukajšnjega bivšega župana, da bi jo izterjali v dobro župnijske cerkve sv. Jurija.

Predno preidemo na tretji strašni požar, ne smemo pozabiti na dve drugi nevarnosti, ki sta med tem nastali. Prva je iz leta 1653., ko je dne 24. aprila izbruhnil ogenj v hiši Jakoba Schneiderja, ki so ga pa kmalu zadušili, ne da bi se razširil. Kljub temu so kaznovali hišnega gospodarja, sklicali meščanstvo in razglasili za bodoče sledeče:

„Mestni stražar na stolpu naj predvsem budno pazi in čim opazi požar, naj takoj bije plat zvona, v nasprotnem slučaju bo kaznovan s telesno kaznijo. Zidarji in tesarji morajo biti noč in dan pripravljeni, da bodo nudili gorečemu mestu na vseh koncih in krajih takojšnjo pomoč. Mestni stražarji morajo zanesti vse lestve in ognjene kavlje na ogroženo mesto. Enako naj napolnijo pri vodnjakih vse čebre z vodo. Sodarji in tudi drugi meščani morajo takoj izročiti brez obotavljanja vse škafe, kajti te posode so za zajemanje vode neobhodno potrebne.“ (I. ptujski požarni red.)

Zelo potrebna naredba, ki svojega namena ni zgrešila, ko je gorelo dne 9. novembra 1663. na domu Jakoba Uttryja. Čeprav so požar hitro pogasili, je moral darovati hišni posestnik za mestno župnijsko cerkev lepo mašno obleko, razen tega pa še plačati v civilno blagajno 20 tolarjev, ker so mu dokazali, da ni dal čistiti dimnika in je požar nastal po njegovi krivdi.

Nenadni in strahotni požar leta 1705. je bil po pravici najpogubnejši za mesto Ptuj, kajti oropal je meščane popolnoma vse njihove imovine, vseh hiš, orodja in pohištva, da jim ni nič ostalo. Neki dvorni reskript z Dunaja, z dne 26. oktobra 1707. pravi, da so ostale nepoškodovane poleg obeh samostanov sv. Dominika in Frančiška le štiri meščanske hiše. Kdo bi si bil mislil, da je zadela enaka nesreča tudi visoki mestni stolp in iz mesta precej oddaljeni kapucinski samostan v bližini cerkve sv. Ožbolta. In vendar to potrjujejo mestne arhivalije in pravijo, da so uničile goreče strešne skodle, ki jih je veter zanesel v samostanske hodnike, stvari, ki so jih prenesli iz strahu tja, ker so mislili, da so tam na varnem. Vse zaštonj, tuja in cerkvena lastnina, vse je postalo tudi tam rop strašnih plamenov.

Ker je bil veliki mestni stolp, v katerem so viseli po zadnjem požaru cerkveni zvonovi, dostopen z mežnarije po lesenem hodniku, se je tudi ta vžgal, ogenj se je razširil v notranjost stolpa in raztalil največji zvon. Raztaljena kovina je popolnoma prebila spodnji del oboka. Vse zvonove so morali znova preliti, da so jih zopet harmonično uglasili. Za prelivanje so pozidali zunaj mestnega zidovja lastno zvonarno. Delavci so očistili nabrano kovino, vse navlake in celjski zvonar Konrad Schneider je dovršil leta 1706. ulivanje zvonov. Šele po šestih letih so izplačali za njegovo delo 908 gl. 20 kr, ker siromašna cerkev ni mogla preje tega storiti. Prava sreča, da ni bila od ognja pokvarjena mestna cerkvena ura, ki od takrat bije dvojno ure. Nabavili so jo leta 1689. od zagrebških frančiškanov za 350 gl. Če bi bila poškodovana, bi je gotovo več ne obnovili, kakor tudi niso več pozidali najvišjega nadstropja cerkvenega mestnega stolpa.

Ko je tukajšnje meščanstvo dvakrat izčrpalo vse svoje premoženje, je prosilo deželnega vladarja za odpis letnega davka. Leopold se ga je usmilil in mu je milostno odpustil z odlokom z dne 30. julija 1687. na davkih 12.078 gl. Enako je storil tudi Jožef I., ko je odpisal Ptujčanom radi požara od predpisanih 6000 gl. letnega davka letno po 1200 gl. Izdal je dne 26. oktobra 1705. za pogorelo mesto Ptuj nov požarni red:

„Pazite resno po tolikih požarih, ki so nastali v kratkem razdobju, da se razglasi dober in primeren požarni red, ki se mora vsestransko upoštevati, večkrat razglasiti in prečitati celokupnemu meščanstvu. Paznikom naj se odmeri določen delokrog. Večjih količin sena in slame ne smejo meščani shranjevati v mestu, temveč naj vsa s sličnimi gorljivimi snovmi napolnjena poslopja kolikor je le mogoče odstrinijo.“

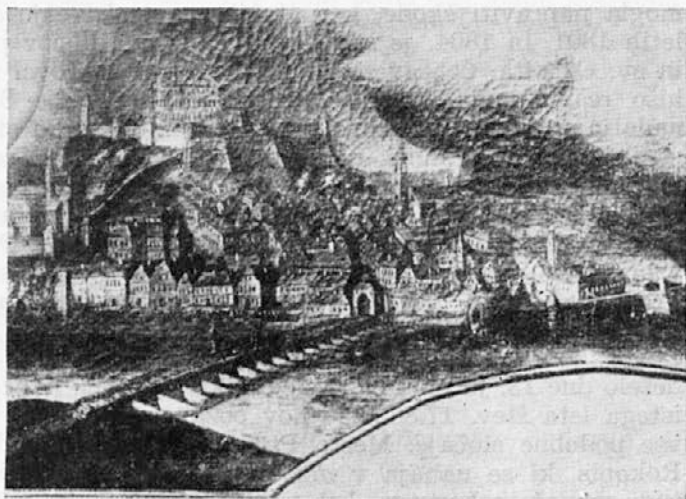
Radi te odredbe so zapovedali dne 26. okt. 1708., odstraniti meščansko strelišče, ki se je nahajalo v bližini minorskega samostana.

Nekaj let nato je nastal dne 20. decembra 1710. požar,

ki po svojem razdejanju ni bil tako strašen, ker nam letopisi zabeležijo le 32 hiš, ki jih je upepelil. Mnogo hujši je bil požar leta 1744., ko je zaprasketal ogenj v grozo vseh prebivalcev. Iz magistratnega poročila je razvidno, da je požar uničil 79 najlepših mestnih hiš. Takrat je tudi zgorela do tal Golobova kuratija, v kateri sem napisal »Meščansko čitanko«, ker so se pojavili grozeči plameni najprej v nasprotni hiši Nro 111 Kovaške ulice in se razširili do grajskega hriba. (V spomin na žalostni dogodek so postavili leta 1745. sv. Florijanu na čast spomenik, ki so ga l. 1761. obdali s skupino raznih svetnikov.)

Tudi v Aškerčevi ulici vidimo na hiši štev. 1 lep relief z Materjo božjo, sv. Mihaelom in sv. Florijanom. Napis pravi: „MIT DEINER O MARIA HIELF VNS HVNGER PEST VND FEVER WEND HINDAN.“

Leta 1805. se je zdelo, da bo poživel spomin na prejšnja žalostna leta. Dne 4. oktobra je napadla okoli 7. ure zvečer divja ognjena vihra kar 25 streh in nekaj hlevov in jih od hiše štev. 136 pa do Drave spremenila v najžalostnejše stanje. Čeprav takrat nastala škoda ni bila malenkostna, jo je mešcan tem lažje nosil, čim več je mogel rešiti od svojega premoženja ter dobil razen tega tako podporo, ki mu je omogočala, da je znova sezidal svoj dom. S pomočjo zunanje zbirke so nabrali za

Ptujski mestni požar iz leta 1744. (Izrez z oltarne slike)

* S svojo pomočjo, o Marija, nas obvaruj pred lakoto, kugo in ognjem.

pogorele Ptujčane 3381 gl, krajevna zbirka, ki so jo začeli dne 5. oktobra Karl Neumann, najemnik na Gornjem Ptuj, Jožef Seraphin, bivši oskrbnik na Vurberku in Ivan Stanzer, oče mestne ubožnice, je dala 3666 gl. Narasla je z zgornjo vsoto na 7047 gl in je bila razdeljena od tukaj postavljene požarne komisije škodi in revščini primerno.

Dne 21. junija 1820. je ob pol 7. uri ponovno začelo goreti pri hiši šte. 58. Grozila je nova nevarnost, ki bi lahko postala zelo usodna, če ne bi dospela z vseh strani hitro pomoč.

Pred strelo je bil Ptuj vselej obvarovan, samo enkrat mi je znano, in to leta 1783., da je strela zadela stolp cerkve Vseh svetnikov, a ni mogla napraviti škode, ker ni bilo na podstrešju ničesar gorljivega. V letih 1801. in 1804. je strela udarila v dve hiši v predmestju sv. Jožefa in sv. Ožbolta. Čeprav so že goreli leseni šparovci na strehi šte. 50, je hišo rešila nagla odločnost gostilničarja Matije Sarnitza in preprečila nadaljnjo škodo. Kreacovo hišo so uničili s tako silo plameni električne strele prav ob polnoči, da niso mogli misliti na reševanje. Ravno tako niso mogli misliti na reševanje pri šestih drugih požarih. Dvakrat je gorelo (1804. in 1808.) zapadno na takozvanem Bregu in uničilo tamošnjim kmetom deset hiš in nekaj gospodarskih poslopij. Ostali požari so divjali vzhodno v Spodnji Kaniži, kjer je ogenj iztrgal svojim lastnikom leta 1788. dve hiši s hlevom, severno pa v Zgornji Kaniži (1789.—1806. in 1807.) zopet tri manjše stanovanske hišice.

Tako daleč kronist Simon Povoden. Ni čudno, da je oblast izdala za deželo dne 13. julija 1825. vsled odloka dvorne kancelarije z dne 18. maja istega leta šte. 17.882/836 nov požarni red, ki bi naj bil merodajen za vse podobne slučaje. Mesto Ptuj si ga je prilagodilo za svoje potrebe. Rokopis, ki se nahaja v muzejskem arhivu v Ptuj, je posebno važen tudi za naše cehovstvo, ker nalaga posameznim cehom občekoristne naloge. Napisan je na dveh polah in je razdeljen na deset točk, ki se glasi:

1. Okrožje, za katero praviloma velja ta naredba, obsega mesto Ptuj, predmestja Kanižo, Vičavo in Breg. Poslednje tri občine se vabijo, da prispevajo primeren prispevek za še manjkajoče gasilno orodje in njegovo vsakoletno vzdrževanje.

2. Kakor hitro izbruhne v mestu požar, se bo bil plat zvona v mestno župnijskem stolpu z velikim zvonom, če se pa to zgodi v eni izmed omenjenih občin, bodo to naznanili na »dvanajsterici« (Zwölfer Glocke). Če se ogenj razširja, bodo pomnožili udarce na zvonu, če pa pojema, jih zmanjšali.

Mesto požara bodo označili na mestnem stolpu tako, da bo ponoči gorela v tej smeri rdeča svetilka, podnevi pa razobesili rdečo zastavico.

3. Kakor hitro bodo označili ali razglasili na ta ali oni način izbruh požara, mora poslati vsaka hiša, ki je v bližini, ljudi za gašenje, ki morajo prinesiti s seboj 2 že z vodo napolnjeni slamnati ali usnjeni vedri. Dokler si jih še ne nabavijo, jih nadomešča s hišno številko zaznamovan škaf za vodo, ki ga morajo napolniti pri najbližnjem vodnjaku. Požarna vedra so lahko slamnata, morajo pa biti od znotraj osmoljena in vsak hišni posestnik si jih mora takoj nabaviti. Označiti jih morajo z vidno hišno številko in vsaka hiša mora imeti najmanj dve. Istočasno morajo pri nočnih požarih izobesiti pri vsaki hiši v ta namen

nabavljeno svetilko. Vsi ostali hišni prebivalci morajo ostati doma in pripravljati vodo ter skrbeti za svojo lastno varnost.

4. Vsakemu, ki bo prihitel na pomoč, bodo odkazali mesto z zeleno in belo kokardo označeni požarni komisarji, in na tem mestu mora tako dolgo vztrajati, dokler ga ne bodo kam drugam premestili. Nihče ne sme samovoljno prenašati vode sem in tja, ampak postavili bodo do najbližje vode 2 vrsti ljudi, od katerih bo spravljala prva polna vedra do brizgalne ali kraja požara, druga pa vračala prazne. Če ne bi bilo dovolj ljudi, potem naj postavijo po zgornjem načinu le eno vrsto ter podajajo z eno roko polna, z drugo pa prazna vedra. Pri vsem poslu naj vlada potrebna tišina, da lahko slišijo odredbe požarne komisije in komisarjev.

5. Razen teh dolžnosti mora prinesiti usnjarska zadruga (ceh) na kraj požara 2 veliki in 2 mali lestvi, pekarska zadruga po 4 ognjene kavlje, ki bodo nameščeni po mestu na raznih krajih.

6. Ker ne moremo radi pomanjkanja konj določiti, kdo bo dal na razpolago živino za vprego brizgaln, so v splošnem dolžni vsi, da dajo svoje konje na razpolago. Hlapec, ki bo prvi prispel z brizgalno na kraj požara, kakor tudi oni, ki bo kot prvi pripeljal poln sod vode, bo prejel za nagrado 2 gl Conv. nov., drugi pa 1 gl.

7. Za vrhovno vodstvo gasilcev bomo odredili magistratnega uradnika, ki bo označen s posebnim znakom. Njega morajo brezpogojno vsi poslušati. Njemu ob strani bodo po en zidar, stavbenik in dimnikar, da mu bodo pomagali. Vselej mora biti prisoten tudi ranocelnik.

Za razvrščanje gasilcev bomo imenovali za komisarje, katerim se morajo tudi vsi mirno in voljno pokoriti, sledeče osebe:

Gg. Karla Baumgartnerja, Ernesta Fürsta, Georga Alta, Kašparja Ressmana, Jožefa Sorka in Matija Kobyja, ki morajo razvrščati gasilce v omenjene vrste, vzdrževati red in predvsem paziti, da ne bi poškodovali vodnjaka ter zraven tega oskrbeti privažanje vode. Vsi morajo imeti svetilke.

Za vodstvo brizgalne Nro 1 so določeni: G. kotlar Pissert, ključavničar Friedrich in strugar Duhač, k Nro 2 g. ključavničar Gotschee, Peter Fröhlich in Miha Reitterer, k invalidski brizgalni s cevjo g. strugar Pohm in k drugi invalidski brizgalni mizar Werner z zidarjem invalidskega doma.

8. Odrejena bosta dva stražna komisarja, da ne bi tatovi zopet kradli rešenih predmetov. Skrbeti morata, da bodo predmete shranili na varnem mestu, jih predali someščanom ali jih pa bo stražilo vojaštvo. Določeni so zato meščani gg. Simon Schaffer, Franc Kanduč in Jožef Wasser, ki se morajo v slučaju požara javiti s svetilkami.

9. Ker se ob takih prilikah često dogajajo tatvine, bo neprenehoma nadzorovala vojaška straža vse mesto. Vodili jo bodo gg. Ignac Meister, Franc Seidl in Ivan Meister. Druga vodna komisija sta Adelsberger in Žniderič, ki morata tudi imeti s seboj svetilko.

10. Kakor hitro bo požar zadušeno, bo požarna komisija odredila primerne varnostne mere, ki bodo še potrebne. Zbrali bodo gasilno orodje in vsakemu vrnili svoje.

VESTNIK OBRAMBE

PRED NAPADI IZ ZRAKA

IZDAJA BANOVINSKI ODBOR ZA ZAŠČITO CIVILNEGA PREBIVALSTVA
PRED SOVRAŽNIMI NAPADI IZ ZRAKA V LJUBLJANI

Urednik: Bedrač Janko, tajnik propagandne komisije

Važnost pouka prebivalstva pred napadi iz zraka

Maska se drži v pločevinasti škatlji. Od časa do časa, najmanj pa enkrat na leto, ali če nastopi vojna nevarnost, je treba dati masko pristojnim strokovnim organom krajevnne obrambe v kontrolo in pregled.

Pri nameščanju maske na obraz v obrambni položaj so potrebni sledeči prijemi: najprej vzeti z glave pokrivalo, prijeti masko z obema rokama za trak, ki drži masko preko senc; potem vtakniti brado v dolnji del maske (obrazine) in z eno potezo potegniti ostale trakove čez glavo do tilnika; končno se zapne trak, ki drži masko okoli tilnika. Nato se je treba prepričati, če robovi obrazine čvrsto objemajo lici, čelo, senca in podbradek in če niso kje zviti.

Bolje kot po pisanih navodilih se privadiš nameščanju maske seveda potem praktičnega pouka od strani strokovnih instruktorjev. Radi tega stori vsakdo, ki ima plinsko masko, dobro, da se obrne do krajevnega odbora za zaščito prebivalstva pred napadi iz zraka radi strokovnega pouka.

Zaščitna obleka proti strupom-mehurjvcem

Proti iperitu in levizitu, bojnim strupoma, ki delujeta v tekočem stanju, ni dovolj, da se ščitimo samo z masko, ker ta strupa prodirata skozi navadno obleko in tudi skozi osnjato obutev ter povzročata na človeški koži težke, opeklinam podobne poškodbe.

Za zaščito proti mehurjvcem, kakor se imenujeta ta strupa, služi posebna obleka iz gumija ali iz platna, ki je gumirano ali pa impregnirano z lanenim oljem. Taka obleka je sestavljena iz bluze s prišito kapuco in iz posebnih hlač, vendar more biti vsa obleka narejena tudi v enem komadu. Čez roke do komolca se nataknejo prostorne rokavice iz istega materiala kot obleka, noge pa se zavarujejo z visokimi gumijastimi škornji. Kapuca mora varovati glavo in vrat, zato se mora njen trak zategniti okoli roba maske in okoli vratu, da tekoči strup ne more do kože.

S tako obleko mora biti opremljeno osebje posebnih oddelkov (ekip), ki so zaposleni z ugotavljanjem in uničevanjem bojnih strupov, z dajanjem prve pomoči itd.

Zaščitna obleka zadržuje transpiracijo in pristop zraka ter zato omejuje okretnost človeka, ki ima to obleko na sebi. Ob toplem vremenu je v taki obleki težko delati.

Po vsaki rabi obleke na mestih, ki so bila z mehurjenci okužena, se mora obleka in obutev nevtralizirati (razkužiti) s klornim apnom. Platnena obleka se mora razen tega po osem do desetkratni uporabi izkuhati in ponovno impregnirati.

Iz tega je razvidno, da se bo zaščitna obleka razmeroma hitro izrabila in da bo za osobe specialnih oddelkov potrebno pripraviti zadostno zalogo oblek.

Obleke se morajo hraniti v suhih in zračnih prostorih s kolikor mogoče stalno temperaturo. Viseti morajo v omarah in morajo biti dovolj oddaljene druga od druge.

Priprave in zaščitni ukrepi pred napadi iz zraka

Delo krajevnih obramb obsega ukrepe, ki jim je cilj in svrha, da se obvaruje prebivalstvo od učinkov napadov iz zraka ter da se zavaruje javna in zasebna imovina od rušilnega delovanja zračnega orožja.

Ti ukrepi, takorekoč ukrepi ožje pasivne obrambe, tvorijo drugo skupino priprav, na katere treba misliti, da bi organi obrambe bili v stanju, uspešno vršiti dolžnosti posameznih služb, ki mora pri njih sodelovati vse prebivalstvo po navodilih organov obrambe.

Da se doseže svrha organizacije in složno obvladajo dela za priprave, je krajevna obramba razdeljena na naslednje glavne panoge:

1. **Poučevanje prebivalstva** o nevarnostih napadov iz zraka in o načinu zaščite ter smotrnosti osebnega ravnanja pri teh napadih. Poznavanje nevarnosti že v veliki meri manjša njen učinek.

Izvedba propagande in poučevanje prebivalstva spadata med naloge krajevnih odborov. Sredstva, ki se jih odbori pri tem poslužujejo, so javna, šolska in strokovna predavanja, propagandni in poučni članki v časopisih, izdajanje tiskanih brošur, oglaševanje navodil, predavanje po radiu. Krajevni odbori skrbijo tudi za strokovno in praktično izobrazbo osebja za posebne posle (gasilska, sanitetska, tehnična, policijska in obveščevalna služba) po strokovnih inštruktorjih.

2. **Obveščevalna služba**, ki ji je naloga javljanje nevarnosti in dajanje alarmnega znaka. Vesti o pojavi in gibanju sovražnih letal se morajo takoj dostaviti organom obrambe ogroženih okoliš in krajev. Ker so take vesti enako važne za aktivno vojno in civilno obrambo, bodo obveščevalno službo za večja področja vršile vojaške oblasti, ki imajo na razpolago posebna tehnična sredstva za zasledovanje bližajočih se letal. Ta sredstva so postavljena na vojaških opazovalnih postajah, ki so razdeljene na terenu po potrebi obrambe. Dobra in zanesljiva telegrafska in telefonska zveza opazovalnih postaj je glavni pogoj za uspešno delovanje te službe.

Da bi se izpopolnil opazovalni sistem po potrebah posameznih krajev ter onemogočila presenečenja, postavljajo važnejši kraji še civilne opazovalnice z nalogo, da javljajo prihod letal takoj postajam za objavo nevarnosti. Postajo za objavljanje nevarnosti odreja krajevna obramba dotičnega področja.

Z ozirom na veliko hitrost današnjih letal ni dovolj, da se opira o javni sistem samo na krajevne opazovalnice in na krajevna objavna sredstva, marveč je potrebno, da objema ta sistem najmanj področje okraja in da je zvezan z glavnimi postajami sosednjih mest in okrajev ter posredno in neposredno tudi s postajami vojaških oblasti.

Postaje za objavljanje nevarnosti določajo najenostavnejši način obveščanja in znake o stopnji nevarnosti. Razlikujemo: nevarnost napada, alarm in prestanek nevarnosti. V večjih krajih z živahnim prometom navadni zvočni pomočki, kakor cerkveni zvonovi, tovarniške sirene, ne bi

bili dovolj močni, da bi se čuli v dvoriščnih stavbah in kletih. Za velika mesta so zato potrebne posebno močne sirene z električnim ali pnevmatičnim pogonom, ki morajo biti nameščene v gosto naseljenih delih mesta z živahnim prometom.

V manjših naselbinah bodo zadoščala navadna zvočna sredstva, zvonovi, tovarniške sirene, trobente itd. Vsi taki znaki morajo biti jasni, enostavni in vsakemu umljivi.

Dajanje teh znakov se ima razumeti kot naredba, da imajo organi obrambe in prebivalstvo takoj začeti z vršenjem odrejenih ukrepov priprave, oziroma zaščite. V nočnem času so ti znaki obenem napoved za pogasitev ali omejitev javne in privatne razsvetljave. Nepotrebne luči se imajo pogasiti, neobhodno potrebne zasenčiti.

3. Priprava evakuacije (izpraznitve). Zapuščanje naseljenih krajev, ogroženih delov mest in važnih objektov neposredno pred nastopom nevarnosti, toda samo za čas nevarnosti, se imenuje začasna evakuacija. Ta varnostni ukrep je važen za oni del prebivalstva, ki ne more zapustiti svojega mesta za stalno, ker ga veže na bivališče javna služba ali kak drug važen vzrok.

Na znak »nevarnost napada iz zraka« bo ta del prebivalstva opremljen z zaščitnimi sredstvi proti bojnim plinom (maske!), zapustil stanovanja in se brez odloga po določenih potih podal v bližnjo varnejšo okolico, po možnosti na višje ležeča mesta ali na prostore, kjer so na razpologo naravna ali pripravljena zaklonišča.

Taka begu podobna evakuacija je izvedljiva samo, če je od objave nevarnosti do verjetnega nastopa napada vsaj četrt ure časa. V slučaju, da se je napad izvršil brez obvestila, se namesto znaka »nevarnost« da takoj znak »alarm«, znamenje, da mora prebivalstvo iskati varnost v kletih.

Začasna evakuacija se more smatrati kot zasilni varnostni ukrep samo za manjše naselbine ali za dele večjih krajev, ki mejijo neposredno na naravno zavarovano ozemlje, n. pr. na višine, ki so pošumljene.

Ker pa ni verjetno, da bi bilo po danem znaku za »nevarnost« še dovolj časa, da bi — tudi ob najboljši organizaciji — moglo pravočasno zapustiti mesto na desettisoče ljudi, bo za večje kraje boljše, da se s takim načinom zaščite v splošnem sploh ne računa, ampak da se vzame v poštev samo za one dele mestnih okrajev, ki imajo v tem pogledu posebno ugodne pogoje.

4. Zaščita prebivalstva v zakloniščih. Učinek napadov iz zraka je zelo različen in je odvisen od vrste bomb, ki se uporabljajo. Zaklonišča pa morajo biti tako urejena, da ščitijo prebivalstvo po možnosti od vseh raznovrstnih učinkov. Učinku neposredne pogoditve srednje ali težke rušilne bombe ne morejo biti kos nobene provizorne stavbene naprave navadnih stanovanjskih zgradb, toda gotovo je, da kletni prostori takih zgradb vendar v veliki meri manjšajo nevarnost, ki preti od delov bomb, ki po eksploziji lete na vse strani. V teh prostorih je skoro izključena rušitev zidovja od strani.

Samo po sebi se razume, da ima gradnja zaklonišč v že stoječih zgradbah obrambno vrednost samo, ako so te zgradbe solidno zidane. Zaščitna plast proti aerobombam do 100 kg teže se more sestaviti takole: v pritličju položimo na pod vrsto 30 cm visokih gred, ki jo pokrijemo z

dobro stlačenim peskom do višine enega metra. Na pesek položimo drugi zaščitni sloj v obliki 60 cm debele betonske ali 125 cm debele kamenite plasti, ali tudi 150 cm debelo plast navzkriž položenih lesenih gred. Na ta drugi sloj pride še 100 cm debela plast stlačene zemlje. Seveda postane prizemlje na ta način neuporabno za stanovanjske svrhe.

Predno se pa začne s takim jačanjem kletnega stropa, se mora z napvičnimi gredami podpreti stropna konstrukcija. Te grede ne smejo stati več kot 150 cm oddaljene druga od druge. Zunanji zidovi se zavarujejo do višine nad pojačanim stropom z dobro stlačeno zemljo v debelini do $3\frac{1}{2}$ m.

Da morejo tako urejene kleti služiti tudi kot zavetišča proti bojnim strupom, je potrebno preprečiti prodiranje strupenih plinov v zaščitne prostore. Najvarnejše je okna popolnoma zazidati in skrbeti samo za en glavni in en rezervni vhod. Dimniki in event. ventilacijski kanali se morajo vsi hermetično zamašiti. Zunaj morajo biti zidovi kleti prevlečeni z oljnato barvo ali zamažani s cementom, posebno oni, ki stoje nad zemljo. Prav tako morajo biti zavarovani proti prodiranju strupenih plinov podi in stropi zaščitnih prostorov. Razpokline se morajo zamašiti, leseni stropi, podi in deske pregraj naj se prelepijo s papirjem ali prevlečejo z oljnato barvo. Vsi vhodi morajo imeti dvojna vrata. Prostor med obema vrati mora biti dolg najmanj 100 do 150 cm. Notranja vrata se odpirajo na znotraj. Namesto zunanjih vrat more služiti plahta od debelega materiala, n. pr. odeja, ki se zunaj polaga na okvir. Plahta mora biti napojena z oljem. Da je čim bolj neprodorna za pline, naj bo vedno vlažna.

Pri določevanju prostornine zaklonišča treba predvsem misliti na to, koliko bo število oseb, ki naj najdejo zavetje v zavarovanem prostoru — in koliko časa bodo morale zdržati v tem prostoru. V praksi moremo računati, da človek pri mirnem dihanju potrebuje kubični meter zraka na uro. Pri dihanju kvari človek zrak na dvojen način: predvsem troši kisik, katerega porabi okoli 20 litrov na uro; potem pa proizvaja tudi približno 30 litrov ogljikove kisline na uro. Sveži zrak ima okoli 21 odstotkov kisika, dočim ga ima izdihani zrak samo še 16 odstotkov. Zrak postane neuporaben za dihanje, ako pade množina njegovega kisika pod 15 %, ali ako množina ogljikove kisline v prostoru naraste nad 3 % prostornine, torej ako pride na kubični meter 30 litrov ogljikove kisline.

Če vzamemo, da napad iz zraka najbrž ne bo trajal dalj kot tri ure brez presledka in da bo mogoča obnovev zraka vsaki dve, največ vsake 3 ure, potem bo dovolj, ako za vsako osebo v zaklonišču preskrbimo zalogo treh kubičnih metrov zraka. Seveda je ta količina zadostna samo, ako so ljudje v zaklonišču popolnoma mirni, ako nihče ne kadi in ako ni v prostoru nikakega ognja, goreče sveče itd.

(Nadaljevanje)

»GASILEC« izhaja vsakega 20. v mesecu in stane za člane letno 20 din, za čete in župe 25 din, za občine in druga oblastva ter zasebnike pa 30 din. Naročnina za inozemstvo 40 din. Posamezna številka stane 2.50 din. — List izdaja Gasilska zajednica za dravsko banovino v Ljubljani, za njo odgovarja Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Urednik Ljudevit Musek, šolski upravitelj v Ptujju. Za uredništvo odgovoren Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. — Tehnični, oziroma strokovni sestavki se objavijo šele potem, ko jih pregleda zajednični gasilski inspektor. — Tisk Tiskarne sv. Cirila v Mariboru, predstavnik Albin Hrovatin.

JAKOB KELC

krojač za dame in gospode, specialist za vsakovrstne uniforme. Cene brezkonkurenčne. **Maribor, Slomškov trg 6.**

Poceni manufakturno blago za gasilce od din 40- naprej, vzorčasti češki georgete din 24-, vzorčasti maroquen din 28-, sokolske, tekavske in mornarske majce po din 10- komad itd. se dobi pri

I. TRPIN, MARIBOR, Vetrinjska ul. 15

VAŽNO

za gasilske čete, občine, industrijo, trgovce, opekarnе, tovarne, posestnike mlinov, žag, mlatilnic itd.! Priporoča se najnovejša iznajdba J. Pfeiferja st. od zajednice v Ljubljani odobrena nahrbtna brizgalna, ki tehta samo 19 kg. Uporablja se za gašenje ognja, uničevanje gosonic in njih gnezd na drevju itd. Vode da na minuto

85 litrov in jo vrže v višino 13 metrov, v daljavo pa več ko 23 metrov. — Brizgalna, 2 m dolga sesalna cev in 10 m tlačnih cevi, ročnik in dva ustnika, vse to stane samo 2800 din.

Pri izbruhu ognja vzame en gasilec brizgalno, drugi pa vedro s cevjo ter hitita na kolesih k ognju za prvo pomoč, dokler ne pridejo druge čete ali drugo orodje.

Izdelujem in predelujem tudi večje brizgalne na motorni in ročni pogon. — Priporočam se:

J. PFEIFER ST., HOČE PRI MARIBORU

GASILCI!

Čepice, svečane in delovne uniforme, sukno, platno, pasove ter vse ostale gasilske potrebščine Vam nudi dobro in poceni **SENČAR METOD, ŠTRIGOVA PRI LJUTOMERU** (telefon št. 2), dravska banovina. Zahtevajte cenik in vzorce, na ogled Vam pošljem eventuelno gotove uniforme.

SUKNO!

GASILSKЕ ČETE!

ZA GASILSKЕ UNIFORME NABAVITE NAJCENEJE PRI

FR. DOBOVIČNIK, CELJE